

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
KAHEKSAKÜMNE NELJANDA ISTUNGI
PROTOKOLL**

Riigikohtus, Tartus

11. detsembril 2015. a

Kohalviibijad

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik (asendusliige)
Villu Köve, riigikohtunik (osales päevakorrapunktide 1-7 arutamisel)
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Piia Jaaksoo, Pärnu Maakohtu kohtunik (osales päevakorrapunktide 1-3 arutamisel)
Meelis Eerik, Harju Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Hannes Vallikivi, Eesti Advokatuuri aseesimees
Andra Pärsimägi, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Donald Kiidjärv, Tartu Maakohtu kohtunik
Nele Parrest, Õiguskantsleri Kantselei, õiguskantsleri asetäitja-nõunik (osales päevakorrapunktide 1-8 arutamisel)
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Lavly Perling, riigi peaprokurör (osales päevakorrapunktide 1-11 arutamisel)
Kalle Laanet, Riigikogu põhiseaduskomisjoni liige
Toomas Vitsut, Riigikogu õiguskomisjoni liige

Teised osalejad:

Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Rubo Kikerpill, Pärnu Maakohtu esimees (osales päevakorrapunktide 1-3 arutamisel)
Tanel Saar, Tartu Halduskohtu esimees
Velmar Brett, Harju Maakohtu kohtunik (osales päevakorrapunktide 1-3 arutamisel)
Liis Lindström, Riigikohtu esimehe nõunik
Kerdi Raud, Riigikohtu direktor
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu esimees
Hans Moks, Harju Maakohtu kohtudirektor (osales päevakorrapunktide 1-7 arutamisel)
Kadri Palm, Tartu Halduskohtu kohtunik
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu kohtudirektor
Kristel Siimula-Saar, Riigikohtu personaliosakonna juhataja
Merje Talvik, Riigikohtu kommunikatsiooniosakonna juhataja
Anne Palmiste, Viru Maakohtu esimees
Urmas Reinola, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Kersti Kerstna-Vaks, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu esimees
Madis Ernits, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (osales päevakorrapunkti 3 arutamisel)
Urmas Kukk, Advokaadibüroo Mullari & Koch vandeadvokaat (osales päevakorrapunkti 3 arutamisel)
Marko Aavik, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika aseksantsler (osales päevakorrapunktide 1-3 arutamisel)
Rasmus Karja, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse juhataja
Küllli Luha, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse analüütik
Siret Jürgenson, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik
Katariina Kärsten, Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna avaliku õiguse talituse nõunik (osales päevakorrapunktide 4-5 arutamisel)
Aliis Pihkva, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Juhatas: Priit Pikamäe, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Protokollis: Aliis Pihkva, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna õigusloome ja arenduse talituse nõunik

Algus: 11.12.2015. a kell 11.00

Lõpp: 11.12.2015. a kell 16.55

Istungi päevakorras on:

- 1. 18.09.2015. a KHN-i 83. korralise istungi protokollu kinnitamine** – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe
Otsuse projekt: KHN kinnitab 18.09.2015. a KHN-i 83. korralise istungi protokollu.
Materjalina lisatud protokoll.
- 2. Tartu Maakohtu kohtumajade juhtimise ühendamine** – KS § 41 lg 1 p-de 3 ja 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku Tartu Maakohtu Võru ja Põlva kohtumajade ühendamiseks.
Materjalina lisatud määruste eelnõu ja seletuskiri.
- 3. Harju Maakohtu esimehe, Pärnu Maakohtu esimehe ja Tartu Halduskohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine** – KS § 41 lg 1 p 5 alusel – Justiitsministeerium, Siret Jürgenson; esimehe kandidaatide sõnavõttud
Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku Meelis Eeriku nimetamiseks Harju Maakohtu esimeheks. KHN annab nõusoleku Velmar Bretti nimetamiseks Harju Maakohtu esimeheks. KHN annab nõusoleku Rubo Kikerpilli nimetamiseks Pärnu Maakohtu esimeheks. KHN annab nõusoleku Kadri Palmi nimetamiseks Tartu Halduskohtu esimeheks.
Materjalidena lisatud Justiitsministri ettepanek, memod ja üldkogude arvamused.
- 4. Ülevaade 2016. aasta kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest** – KS § 41 lg 2 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja
Otsuse projekt: KHN annab arvamuse 2016. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete kohta.
Materjalidena lisatud memo ja eelarvetabel.
- 5. Kohtute seaduse muutmise eelnõu kavand (asenduskohtunik ja aseesimees)** – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Marko Aavik
Otsuse projekt: KHN avaldab arvamust kohtute seaduse muutmise eelnõu kavandi suhtes.
Materjalina lisatud memo, eelnõu ja seletuskirja kavand.
- 6. Halduskohtumenetluse seadustiku töörühma töö tutvustamine** – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Katariina Kärsten
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud memo.
- 7. Vanade asjade aruandlus** – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.
Materjalina lisatud memo ja kokkuvõtte aruandlusest.
- 8. Kohtute infosüsteemi ühtse täitmise põhimõtete esimese osa heakskiitmine** – KS § 41 lg 3 p 4 Justiitsministeerium, Külli Luha
Otsuse projekt: KHN kiidab heaks kohtute infosüsteemi ühtse täitmise põhimõtete esimese osa.

Materjalina lisatud memo ja kohtute infosüsteemi ühtse täitmise põhimõtete esimene osa.

9. Tartu ja Tallinna Ringkonnakohtu struktuurimuudatused – KS § 41 lg 1 p 2 –
Justiitsministeerium, Siret Jürgenson

Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku Tartu ja Tallinna Ringkonnakohtu struktuuride muutmiseks.

Materjalidena lisatud memo ja uued kohtute struktuurid.

10. Aumärgi „Teravaim sulg“ väljaandva komisjoni ettepanek – KS § 41 lg 3 p 4 –
Aumärgi „Teravaim sulg“ väljaandmist otsustava komisjoni esimees, Peeter Jerofejev.

Otsuse projekt: KHN annab nõusoleku auhinna väljaandmise lõpetamiseks. KHN annab nõusoleku kohtute aumärgi statuudi sisseseadmiseks

Materjalina lisatud aumärgi „Teravaim sulg“ väljaandmist otsustava komisjoni pöördumine ja kohtute aumärgi statuudi projekt.

11. Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest pooleriolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –
Justiitsministeerium, Rasmus Karja; Riigikohus, Liis Lindström

Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Materjal puudub.

12. Info 2016. aasta kohtunike täiskogust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel –
Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Otsuse projekt: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Materjal puudub.

Pikamäe: Teen ettepaneku täiendada päevakorda päevakorrapunktiga „Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta“, mille kohta teile eelnevalt on saadetud ka teade.

Päevakorra täiendusega ollakse üksmeelselt nõus ning päevakorda täiendatakse teemaga „Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta“.

Teen ettepaneku muuta päevakorrapunktide käsitlemise järjekorda. Esimesena arutaksime maakohtu esimeestele ja halduskohtu esimehele nõusolekute andmist, seejärel kuulaksime ära Riigikohtu kohtuniku kohale kandideerivad isikud ja kõiki teisi teemasid arutaksime pärast lõunat.

Kas võime sellisel kujul lugeda päevakorra heakskiidetuks?

Kõik on nõus sellises järjekorras teemade arutamise ja päevakord loetakse selliselt heakskiidetuks.

Otsus: KHN kinnitab päevakorra.

1. 18.09.2015. a KHN-i 83. korralise istungi protokollide kinnitamine -
Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Kas kellelgi on protokollide osas täiendusi?

Kellelgi ei ole protokollide osas täiendusi.

Otsus: KHN kinnitab 18.09.2015. a KHN-i 83. korralise istungi protokollide.

2. Harju Maakohtu esimehe, Pärnu Maakohtu esimehe ja Tartu Halduskohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmine – KS § 41 lg 1 p 5 alusel –
Justiitsministeerium, Siret

Pikamäe: Teen ettepaneku alustada nendest kohtutest, kus on üks esimehekandidaat. Kõigepealt otsustaks ära nõusoleku andmise Pärnu Maakohtu esimehe nimetamiseks, seejärel Tartu Halduskohtu esimehe nimetamiseks ja viimasena arutaks Harju Maakohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmist.

Protseduuriliselt võiks see välja näha selliselt, et kandidaadid on meil täna siin olemas ja võime neilt küsida küsimusi ning peale seda hääletame.

Esimesena on võimalik küsimusi esitada Pärnu Maakohtu esimehe kandidaadile, kelleks on Rubo Kikerpill. Eelmisel aastal sai ministeeriumi poolt inaugureeritud uus esimehe valimise protseduur, mille kohaselt moodustatakse komisjon, mis koosneb inimestest kohtusüsteemis ja ministeeriumis – mõlemast 3 inimest. Kehtiva seaduse kohaselt saavad esimeheks kandideerimise avaldused tulla vaid sama kohtu seest. Pärnu Maakohtu esimehe koha täitmiseks laekus üks avaldus. Kandideeris Rubo Kikerpill ja konkursikomisjon toetas tema kandidatuuri ühehäälselt. Tegemist on väga staažika kohtu esimehega. Kas kellelgi on Rubo Kikerpillile küsimusi või soovid Sa ise midagi öelda?

Kikerpill: 6-7 aastat tagasi olime ühel juhtimiskoolitusel, kus esimese päevakorrapunktina paluti sisustada moto, millega kohus tegeleb, mis on kohtu eesmärk. Olen tänaseni uhke, et sain seal välja öeldud selle, et kohtu ülesanne on tagada kodanikele mõistliku ajaga parima kvaliteediga kohtuotsus ning samal ajal säilitada ka kohtuametnike väärikus ja eneseusk. Kui tulla kohtu esimehe töö juurde, siis see ongi olnud minu moto kõik need aastad. Olen püüdnud kokku sobitada seda, kuidas oma rahvast paremini teenida ja samal ajal ka oma töötajaid hoida. Tulemas on rasked ajad, kuna meie 21-st kohtunikust 11 on järgneval perioodil pensionile siirdumas, eelarve on pingeline, ressursse on vähe ja ees ootavad personalimuudatused. Olen sellisteks väljakutseteks valmis ja luban endast anda parima.

Pikamäe: Pärnu Maakohtu kollektiiv toetab Sind üksmeelselt.

Saarmets: Täna on meil ühe teemana arutamisel ka Tartu Maakohtu väikeste kohtumajade ühendamise. Kuivõrd Pärnu Maakohtul on samuti palju maju, siis kas seda liini pidi on samuti mõni teema tõusetumas?

Kikerpill: See on eelkõige poliitiline küsimus, millistes kohtades õigust mõista. Mõnes mõttes oleks spetsialiseerumise aspektist lihtsam, kui oleks kõik koos, kuid mina seda otsustada ei saa ja eelnevalt ei taha ka midagi selle kohta öelda. See annaks võimaluse kohtunike suuremaks spetsialiseerumiseks. Väikestes majades peavad kõik kohtunikud tegema kõike ja spetsialiseerumine pole võimalik. Ministeerium on majade arvu vähendamise mõtte välja käinud, kuid see sõltub poliitikutest, mida lõppkokkuvõttes otsustatakse. Majade ühendamisel saaks kokkuhoiu majade ülalpidamiskulude vähenemisest, kuid personali vähendada ei ole võimalik, kuna personal on juba hetkel nii väike, kui see olla saab.

Pikamäe: Kuna kohtute seaduse alusel saab justiitsminister kohtu esimeheks nimetada ainult selle isiku, kelle nimetamiseks on KHN andnud eelnevalt oma nõusoleku, siis hääletame Rubo Kikerpilli Pärnu Maakohtu esimeheks nimetamise suhtes.

KHN-i liikmed hääletavad Rubo Kikerpilli Pärnu Maakohtu esimeheks nimetamise suhtes.

Poolt: 11

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

KHN annab nõusoleku Rubo Kikerpilli nimetamiseks Pärnu Maakohtu esimeheks.

Pikamäe: Järgmiseks arutame Tartu Halduskohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmist. Riigikohtu üldkogu otsustas Tanel Saart edutada Tartu Ringkonnakohtusse ning president on ta juba ametisse nimetanud alates 1. veebruarist 2016. Sellest tulenevalt kuulutati välja konkurss Tartu Halduskohtule uue esimehe leidmiseks. Laekus üks kandideerimisavaldus Kadri Palmilt. Konkursikomisjon otsustas avaldust läbi vaadates üksmeelselt toetada Kadri Palmi kandidatuuri sellele ametikohale ja nüüd on justiitsminister küsinud KHN-ilt nõusolekut tema ametisse nimetamiseks. Olles mõnda aega juba Tartu Halduskohtus töötanud ja kohtu tegemistega kursis, siis millised on esmased ülesanded, mis Sind ees ootavad?

Palm: Olen kohtus töötanud 1 aasta ja 8 kuud, kuid kuna kolleegid on seda meelt, et saaksin kenasti Tanel Saare järglasena hakkama, siis on tunne julge ja tugev. Paljud meie kohtunikud on varsti pensioneerumas. Põlvkonnavahtetus tuleks rahumeelselt üle elada ja see on üks suurimaid väljakutseid, mis meil ees seisab. Kohus toimib iseenesest väga hästi ja mingeid suuri muutusi ei plaani ma läbi viia.

Pikamäe: Tartu Halduskohtul on kohtumaja ka Jõhvis. Mis seis seal hetkel kohtunikega on?

Palm: Seal on praegu väga hea seis. Seal on novembrikuust alates tööl kohtunik Karin Jõks ja kõik kohad on täidetud.

Pikamäe: Kas Sinu hinnangul peaks Jõhvi kohtumaja pikemas perspektiivis säilitama? Täna on meil päevakorras Tartu Maakohtu kohtumajade juhtimise ühendamine. Kas Sa selles osas ei plaani mingeid muudatusi?

Palm: Ei, selles osas ma ei plaani muudatusi.

Parrest: Kuidas Sa näed, et kohtu esimees saaks kaasa aidata sellele, et tuleks uusi kohtunikke? Kuidas uusi kohtunikke võimalikult palju nende töös toetada, et esimesed aastad võimalikult kergelt läheksid?

Palm: Üks oluline võimalus on tunnustada meie tublisid kohtujuriste ja öelda neile, et nad on valmis kohtuniku kohale kandideerima. Kui noorkohtunik juba ametis on, siis kõige parem on see, kui ta saab rääkida oma kolleegidega. Keegi kellegi eest asju ära ei lahenda, kuid see teadmine, et saab rääkida, on vajalik. Minu ukсед oleksid alati avatud nendele, kes tahaksid rääkida.

Pärsimägi: Kas Sa näed probleemi selles, et töö Tartu Halduskohtus on kinnipeetavate kaebuste lahendamise keskne. Kas kohtu esimehena on võimalik või vajalik midagi teha, et mittekinnipeetavate asjad ei oleks nii keerulised ja bürokraatlikud või ei ole see nii suur probleem?

Palm: Arvan, et see ei ole nii suur probleem Tartu Halduskohtu Tartu kohtumajas. Jõhvis võib olla küll olukordi, kus kohtunik lahendab ainult kinnipeetavate kaebusi. Sellises olukorras võib kohtunikul tekkida tunne, et töökoht ei paku arenguvõimalusi. Seda annaks lahendada nii, et sellele kohtunike antakse ka maksuasju ja PRIA asju. HKMS-i tuleks kindlasti muuta, et pahatahtlike kaebajate edasikaebeõigust piirata. Samuti ei ole vaja kõikides kohtuasjades pikka otsust kirjutada.

Pappel: Minu andmetel on Tartu Halduskohtu töökoormus võrreldes eelmise aastaga langenud. Mille arvelt see on tulnud?

Palm: Jah, töökoormus on langenud selle arvelt, et üks kinnipeetav ei esitanud enam nii palju kaebusi.

Pikamäe: Hämmastav, kuidas meie õigussüsteemis võib üks kinnipeetav terve süsteemi kokku jooksutada. See ei ole kindlasti normaalne. Tallinna Halduskohtus on spetsialiseerunud menetlusgrupid, kes tegelevad teatud liiki asjadega. Kas sellise süsteemi sisseviimine on võimalik ka Tartu Halduskohtus või oleneb see kuidagi asjade spetsiifikast ja ei ole Tartus võimalik?

Palm: Oleme seda Tanel Saarega arutanud, kuid Tartus ei ole see võimalik. Mingit spetsialiseerumist meil ikkagi on – näiteks üks kohtunik tegeleb rohkem välismaalaste asjadega, kuid üldiselt arvan, et selline spetsialiseerumine ei ole Tartu Halduskohtus võimalik.

Parrest: Mida Sina teeksid juhina teisiti kui Tanel Saar?

Palm: Tanel Saar on olnud väga hea juht. Mina kaasaksin võib-olla rohkem Jõhvi kohtumaja.

Parrest: Mil moel?

Palm: Näiteks menetluskonverentsi vahendusel võiks ka nendega asju läbi arutada, kuna vahel jääb arutelu liiga Tartu keskseks.

Pikamäe: Kas soovitakse avada arutelu? Palun KHN-i liikmetel anda käega märku, kes on Kadri Palmi Tartu Halduskohtu esimeheks nimetamisele nõusoleku andmise poolt.

KHN-i liikmed hääletavad Kadri Palmi Tartu Halduskohtu esimeheks nimetamise suhtes.

Poolt: 11

Vastu: 0

Erapooletuid: 0

KHN annab nõusoleku Kadri Palmi nimetamiseks Tartu Halduskohtu esimeheks.

Pikamäe: Järgmisena on kavas Harju Maakohtu esimehe kandidaadile nõusoleku andmine. Justiitsminister on teinud siinkohal avalduse muuta KHN-i senist praktikat. Seni on minister KHN-ile esitanud nõusoleku andmiseks ühe kandidaadi, kelle suhtes KHN on andnud nõusoleku või siis ei ole seda andnud. Seekord on minister esitanud KHN-ile kaks kandidaati. Teen pikema sissejuhatuse, et KHN saaks otsustada, kuidas selle küsimusega edasi minna.

Harju Maakohus, kui Eesti suurim kohus oma 66 kohtunikuga, väärrib erilist tähelepanu. Harju Maakohtu esimehe konkursile laekus 4 avaldust – Meelis Eerik, Velmar Brett, Merike Varusk ja Fred Fisker. Justiitsministri käskkirjaga moodustati konkursikomisjon, kuhu kuulusid Marko Aavik, Siret Jürgenson ja Rasmus Karja Justiitsministeeriumist ja Hannes Kiris, Peeter Jerofejev ja Priit Pikamäe kohtusüsteemist. Komisjon vaatas avaldused läbi ja esimene otsus oli, et edasi minnakse kahe kandidaadiga – Meelis Eeriku ja Velmar Brettiga. Konkursikomisjon hälbis mõningal määral juba ka ise senisest praktikast ehk palus Harju Maakohtu üldkogu arvamust enne, kui ta ise otsuse vastu võttis. Harju Maakohtu üldkogu eelistus kuulus Meelis Eerikule. Peale seda kogunes konkursikomisjon videosilla vahendusel uuesti, et võtta vastu komisjoni enda lõplik otsus, keda soovitada ministrile Harju Maakohtu esimehe kohale nimetamiseks. Selles küsimuses komisjon otsusele ei jõudnud, kuna hääled jagunesid võrdselt – 3 komisjoni liiget Justiitsministeeriumist toetasid Meelis Eeriku kandidatuuri ja 3 komisjoni liiget kohtusüsteemist toetasid Velmar Brett kandidatuuri. Sellest tulenevalt ei saanud komisjon teha ministrile üksmeelset ettepanekut kandidaadi ametisse nimetamiseks. See ei välistanud seda, et minister oleks ise saanud valida, kumba ta kahest kandidaadist eelistab ja kellega ta edasi läheb. Minister kas taktitundelisusest, pidades silmas, et tegemist on kohtusüsteemi seisukohalt väga olulise otsusega, või soovist anda KHN-ile suuremat sõnaõigust siin protsessis, otsustas seekord praktikat muuta ja tulla KHN-i ette kahe kandidaadiga. Ma ei näe ühtegi takistust, mis ministril nii käituda keelaks ja oma seisukohta väljendasin eile ka KHN-i liikmete saadetud kirjas pärast seda, kui Virgo Saarmets oli tõstatanud küsimuse, et praegusel juhul muudetakse praktikat. Praktikast tõesti muudetakse ja KHN on seega täna loomas pretsedenti. Samas ei näe ma põhjust ettepanekut tagasilükkamiseks. Kehtiv seadus ei reguleeri täpselt, kuidas KHN peab kohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andma ja seaduses puudub keeld ministril esitada KHN-ile kahte kandidaati.

KHN peab siinkohal siiski silmas pidama, et ei tohiks minna seda teed, et ministrile antakse blankovolitust. Kui me ütleksime, et ministril on nõusolek kõikide kandidaatide osas, keda võib tulevikus olla ka rohkem kui kaks, ja tal on seeläbi vabad käed valida, keda ta soovib kohtu esimeheks nimetada, siis kaotaks nõukoja poolt nõusoleku andmise mehhanism oma sisulise tähenduse. Seetõttu ma arvan, et tänasel KHN-i istungil peaks nõukoda siiski kahe kandidaadi vahel valima ja otsustama, kummale nõusolek anda. See tähendab ka seda, et ministril on omakorda õigus otsustada, kas ta KHN-i seisukohta toetab või mitte. Kui ei toeta, siis tähendab see konkreetse konkursi nurjumist. Seega peaks KHN võtma täna seisukoha, kas toetada üht või teist kandidaati.

Selline on minu ettepanek, kuidas me võiksime täna edasi minna. Kas kellegi on küsimusi?

Aavik: Kuna mina esindan ministeeriumi, siis ma selgitaksin ministri ettepaneku sisu ja tausta. Ka ministeeriumis oli sellise ettepaneku eel diskussioon selle suhtes, mis on KHN-i roll ja kas KHN-ile saab kahte kandidaati esitada. Seaduse alusel on KHN sellises otsustusprotsessis ministri otsust kooskõlastav organ, mis võib ministri otsuse sisuliselt vetostada. Kohtu esimehe valiku lõppastmes teeb ikkagi minister, kes vajab KHN-i kooskõlastust. See tähendab seda, et kohtu esimehe nimetab ametisse minister ja ta võtab sellega ka vastutuse. Seega tuleb siit üsna konkreetset välja, et KHN-il ei ole õigust ministri eest otsust ära teha. Olukorras, kus KHN paneb hääletusele kaks kandidaati, selliselt, et hääletatakse ühe poolt ja teise vastu, hälbib KHN ülesandest, mida seadus on ette näinud.

Minister pidas silmas seda, et kui KHN peab võimalikuks oma praktikat muuta ja kahe kandidaadi osas arvamust avaldada, siis see saab toimuda ainult nii, et seda hääletatakse eraldi ja põhimõtteliselt võivad nõusoleku saada mõlemad kandidaadid. Nii on ka ministri ettepanek KHN-ile sõnastatud.

Laanet: Ma pean tunnistama, et ma ei saa küll aru, mis on meie roll? Hääletada saab erinevalt, kuid meie hääletamisest ei sõltu midagi. Palun seleta uuesti, mis on meie roll?

Aavik: KHN-i roll on anda ministrile nõusolek, kas ta võib ühte või teist kandidaati kohtu esimeheks nimetada. Seekord erineb ettepanek varasematest ettepanekutest selle suhtes, et varasemalt on minister esitanud ühe kandidaadi, kuid seekord esitas kaks kandidaati. Nõusoleku võivad KHN-ilt saada mõlemad esitatud kandidaadid.

Laanet: Kas see tähendab seda, et kui me anname mõlemale nõusoleku, siis minister ütleb, et üks neist sobib ja siis me peame uuesti seda KHN-is arutama?

Aavik: Ei. Enam seda kandidaati KHN-i nõusoleku saamiseks ei esitata, kuna nõusolek on saadud.

Saarmets: Täpsustaksin seda, et kui ma selle küsimuse tõstatasin, siis minu mõte oli tegelikult see, et justiitsminister haldab täna kehtiva seaduse järgi esimese ja teise astme kohtuid koostöös KHN-iga ja kui me hakkame praegu kahe kandidaadi seast valima, siis kas me ei pane teda selle valiku tagajärjel sundseisu. Minu mõte oli täiesti praktiline. Riigikohtu esimees osales ise ka selle konkursikomisjoni töös ja tal on ülevaade asjadest kindlasti palju parem. Mina vaatan siin motivatsioonikirja ja CV-d ning mul on informatsiooni palju vähem. Kui ma tahan seda otsust teha, siis ma tahaksin tegelikult teada ka justiitsministri argumente, miks ta eelistaks ühte või teist kandidaati. Ma eeldan, et minister ei lähtu üksnes Harju Maakohu üldkogu toetusest. Kui ma teaksin, millised on argumentid, siis ma saaksin teha teadliku otsuse. Selles oli minu probleem.

Kõve: Eelnevalt on minister esitanud KHN-ile ühe kandidaadi. Meil on täna kaks varianti – kas minister jääb enda juurde ja jätab kaks kandidaati või kui ta ei lepi sellega, et nad hääletusele pannakse, siis ta võtab maha selle päevakorrapunkti. Kuidagi me peame selle päevakorrapunkti lahendama. Peame kujundama seisukoha, kas me saame kahe kandidaadiga edasi minna nii, nagu Riigikohtu esimehe ettepanek oli. Kas minister on sellega nõus? Kolmandat varianti ei ole, kuna me ei saa öelda, et minister on ühe valinud. Mina arvan, et nii nagu oli ministeeriumi ettepanek, ei saa seda päevakorrapunkti samuti lahendada.

Pilving: Seadus vajaks võib-olla täpsustamist, kuidas selliseid olukordi vältida. Niikaua, kui seadus seda ei sätesta, siis peab KHN ise otsustama, kuidas seda olukorda lahendada. Hääletada saab mõlemat moodi – anda nõusolek ühe kandidaadi suhtes või anda nõusolek mõlema kandidaadi suhtes. Mina teeks ettepaneku kandidaadid ära kuulata.

Pappel: Varasematel kordadel on justiitsminister tõesti tulnud ühe kandidaadiga ja on selgitanud ka seda, miks ta on just selle inimese valinud. Käesoleval juhul on meile esitatud toormaterjal, mille alusel KHN-i liikmed peaksid ise valiku tegema. Kusjuures materjal ei ole täielik, kuna juhul, kui me hakkame protseduuri muutma, siis KHN-i liikmed sooviksid tutvuda ka näiteks kandidaatide testide tulemustega. Tundub, et justiitsminister soovib mõnes mõttes oma vastutusest kõrvale hiilida, kuna tal on kohtute seaduse järgi otsene pädevus valida kohtu esimees ja esitada ta nõusoleku saamiseks KHN-ile. Arvan, et KHN ei peaks olema nõuandev organ, mis hakkaks ministri funktsioone üle võtma. Kui ma loen ettepanekut, mis meile on esitatud, siis ettepanekuks on anda nõusolek Harju Maakohu esimeheks Meelis Eeriku nimetamiseks ja samamoodi anda nõusolek Harju Maakohu esimeheks Velmar Bretti nimetamiseks. See on ilmselt selline olukord, kus saab öelda „jah“ või „ei“ mõlema küsimuse osas. Võib tekkida olukord, kus KHN ütleb, et ta toetab mõlemat. Teen ettepaneku hääletada, kas me oleme nõus sellist justiitsministri ettepanekut arutama või me saadame selle tagasi ja palume tal tulla ikkagi ühe kandidaadiga.

Pikamäe: Kindlasti olen ma nõus Marko Aavikuga selles, et esimese ja teise astme kohtu esimehe määramise lõplik sõnaõigus on justiitsministril. Samuti ütleb seadus ka seda, et esimeheks saab nimetada inimese, kellel on KHN-i nõusolek. See, kuidas KHN oma nõusoleku annab on KHN-i enda protseduuride kujundada.

Olen nõus ka Tiina Pappeliga, et sellisel kujul, nagu see päevakorrapunkti otsuse projekt on välja saadetud, me seda küsimust lahendada ei saa. Arvan, et lähenemine, mida Marko Aavik esindab, et me anname nõusoleku mõlemale kandidaadile ja minister valib nende hulgast, ei ole KHN-i pädevuse seisukohalt õige. Seeläbi taandaks KHN ennast tõesti nõuandvaks organiks ja see ei ole kooskõlas pädevusega, mille seadus on KHN-ile andnud.

Arvan, et peame tegema paar protseduurilist hääletust selle osas, kas me saame seda küsimust täna hääletada. Järgmine küsimus, mida peame hääletama, on päevakorrapunkti juurde käiva otsuse projekti muutmine. Mina pakuksin välja sõnastuse, et „KHN annab nõusoleku kas Meelis Eeriku nimetamiseks Harju Maakohtu esimeheks või Velmar Bretti nimetamiseks Harju Maakohtu esimeheks“. Sellega ei piirata kuidagi ministri otsustuspädevust, kuna minister ei pea seda inimest Harju Maakohtu esimeheks nimetama. Ta võib kuulutada välja uue konkursi või võtta samast konkursist teise kandidaadi ja tulla KHN-i tema nimetamiseks nõusolekut saama.

Pärsimägi: Kas ma saan õigesti aru, et ministril on ükskõik, kumb nimetatakse Harju Maakohtu esimeheks?

Aavik: Ei ole ükskõik. Minister sooviks näha sellist protseduuri KHN-is, et protseduuri tulemusena ei ole välistatud ühe kandidaadi kohtu esimeheks saamine.

Siigur: Kas mina saan õigesti aru, et kui KHN annab nõusoleku ühe nimetamiseks, siis sellega ta ei tee otsust, et ta teisele nõusolekut ei anna? Mis tähendaks sead, et kui ministrile KHN-i soovitud kandidaat ei sobi, siis ta võib tulla järgmisel hetkel KHN-i teise kandidaadiga.

Pikamäe: See on samasugune olukord, kui minister esitab KHN-i nõusoleku saamiseks ühe kandidaadi ja KHN ei anna nõusolekut ning minister, vaatamata sellele, esitab hiljem KHN-i nõusoleku saamiseks uuesti sama kandidaadi. Selline kaasus, kus KHN on keeldunud nõusoleku andmisest, on praktikas täiesti olemas.

Saarmets: See on justiitsministri väljapakutud päevakorrapunkt. Kas me saame ise teha sellest uue päevakorrapunkti?

Pikamäe: Otsuse projekt, mida KHN hääletab, on KHN-i sõnastada. Me ei ole ka varasemalt olnud seotud päevakorrapunkti projekti sõnastusega, mis on eelnevalt laiali saadetud.

Saarmets: Kas ministri eelistus on see, et juhul, kui me tema lähenemist ei toeta, siis me üldse ei hääletaks või me teeksimise selle hääletuse ikkagi ära?

Pikamäe: Sellele küsimusele mina vastata ei oska. Oskan öelda seda, et otsuse projekt on kindlasti KHN-i enda sõnastada.

Kiidjärv: Täiendades Kristjan Siigurit selles osas, et meil on antud ikkagi kaks otsuse punkti. Me ei saa öelda, et kui me hääletame ühe ära, siis me teise puhul ei pea hääletama. Minul tekkis hoopis selline küsimus, et kas minister ei julge otsustada? Kui vaadata varasemat praktikat, siis sellist asja ei ole enne olnud. Kui lugeda neid materjale, mis meile on saadetud, siis võib öelda, et minister tahab teada seda, kas mõlemad kandidaadid sobivad. Kas me peaksin hoopis seda hääletama, et kas mõlemad kandidaadid sobivad ja siis minister ise otsustab, kumma ta valib? Samal ajal on meil ka üldkogu otsus ja üldkogu on kohtu omavalitsus. Siin lähevad täiesti vastuollu ka ministri esindaja ja Riigikohtu esimehe seisukohad. Me peame hääletama, kas me üldse hakkame seda asja arutama või palume ministril tulla tagasi ühe kandidaadiga.

Pikamäe: Seda ma tahtsingi KHN-ile otsustamiseks anda. See, et me andsime täna nõusoleku Kadri Palmi ja Rubo Kikerpilli esimeheks nimetamiseks, ei tähenda, et minister nad esimeheks nimetama peab. Kokkuvõttes on pädevus esimehe nimetamiseks ministril ainuisikuliselt.

Kõve: Võib panna mõlemad otsused hääletamisele ja tingimus on see, et mõlema otsuse peale on üks hääl.

Kiidjärv: See oleks sisuliselt otsuse tegemine.

Pikamäe: Mina pakun välja kaks sammu. Esimene samm on see, et protseduuriliselt võtta seisukoht, kas me oleme nõus ministri ettepanekuga andma nõusolekut kahe kandidaadi osas. Olukorras, kus minister on tulnud välja kahe kandidaadiga ja meie otsustame, et me oma varasemat praktikat muuta ei taha, siis me täna seda küsimust rohkem ei aruta ja minister peab tulema järgmisele istungile ühe kandidaadiga.

Kui me otsustame oma senist praktikat muuta, siis peame muutma otsuse projekti sõnastust ja ma arvan, et siis me saame teha ainult konkureeriva hääletuse, kus igal KHN-i liikmel on ainult üks hääl, mis antakse ühe või teise kandidaadi poolt ja üks nendest kahest kandidaadist saab nõusoleku ja teine ei saa. Mis tähendab omakorda seda, et minister ei pruugi teda ikkagi nimetada ja tuleb välja järgmise kandidaadiga.

Kas me võime selle esimese protseduurilise küsimuse ära otsustada või on veel küsimusi?

Perling: Kas on olemas plaan B? Kui nüüd tuleb vastus, et me ei saagi anda mingisugust nõusolekut, siis mis edasi saab? Kas siis algab terve konkurss algusest peale?

Aavik: Ei, siis esitab minister ühe kandidaadi.

Perling: Miks ta siis kohe ühte kandidaati ei esita?

Aavik: Ei oska öelda.

Vallikivi: Miks me peame teises sammus konkureerivalt hääletama? Kas me ei või hääletada nimekirja ja olla selle poolt või vastu?

Pikamäe: See tähendaks anda ministrile volitus nimetada üks nendest kandidaatidest esimeheks ning see kahandaks KHN-i vetoõiguse sisuliselt nullini. Kas KHN on nõus täna kahe kandidaadiga seda küsimust arutama?

KHN-i liikmed hääletavad, kas nad arutavad Harju Maakohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmist kahele kandidaadile vastavalt justiitsministri tehtud ettepanekule. Juhul, kui KHN seda ei toeta, saadetakse ettepanek ministrile tagasi ja palutakse tulla tagasi ühe esimehe kandidaadiga.

Poolt: 5

Vastu: 6

Erapooletu: 0

KHN lükkab ministri ettepanku tagasi ja ei aruta Harju Maakohtu esimehe kandidaatidele nõusoleku andmist. KHN palub justiitsministril esitada KHN-ile nõusoleku andmiseks üks kandidaat.

Pilving: Kuna kandidaadid on juba kohale tulnud, siis teen ettepaneku kandidaadid ära kuulata, olgugi, et täna ei hääletata.

Köve: Kandidaadid võiks ära kuulata küll, kuna siis oleks järgmine kord lihtsam hääletada ja kandidaatidel ei oleks vaja uuesti kohale tulla.

Pikamäe: Palun ministrile edasi anda, et järgmiseks KHN-i istungiks ootab KHN ühte kandidaati. Kuigi me täna hääletama ei hakka, siis saavad kandidaadid võimaluse ikkagi oma seisukohti tutvustada.

Kandidaadid kuulatakse ära.

Pilving: Kuidas suhtud Justiitsministeeriumi kujundatud eelarve koostamise praktikasse? Eriti, mis puudutab tõhusama õigusemõistmise lepinguid? Kas kohtute rahastamine peaks olema sedavõrd tulemuspõhine nagu ta praegu praktikas on?

Brett: Arvan, et sellised kokkulepped väga õiged ei ole. Rahastamine peaks toimuma kindlate põhimõtete ja seaduse alusel. Mõistlik oleks, et rahastamine on pikas perspektiivis ettenähtav. See

tähendab, et rahastamine võiks olla seotud mingisuguse protsendiga riigieelarvest või mingisuguse muu pikaajalise näitajaga. Seetõttu ma isiklikult neid kokkuleppeid väga õigeks ei pea.

Eerik: Ideaalses maailmas selliseid kokkuleppeid ei peaks olema, kuid reaalsus on selline, et nende kokkulepete kaudu saab raha. Kohtu esimehel ongi võimalik valida, kas ta mingi eesmärgi saavutamiseks võtab vastu selle raha või mitte. See on kohtu üldkogu otsustada ning kui kohtunikud on selles kokku leppinud, siis ma pean lepingute sõlmimist võimalikuks.

Laanet: Kui sellised põhimõtteid ei peaks rakendama, kuidas siis inimesi motiveerida eesmärke paremini saavutama?

Brett: See on eesmärkidest. Kui me räägime kohtunikest, siis neid rahaliselt motiveerida ei saa. Kohtunikele on seaduse poolt ette nähtud kindel palk ja nende motiveerimine peab olema moraalne – väliselt heakskiitv hinnang. Võimalik, et see motiveerimine on töötajate osas õigustatud, kuid ma näen, kuidas pragu Harju Maakohtus seda motiveerimist kasutatakse ja see ei ole tegelikult motiveerimine. Sisuliselt makstakse kõigile lihtsalt lisatasu juurde ja seega ei kanna see oma motiveerimise eesmärki. Motiveerida tuleb ikka kohtu sisemiste reeglitega ja sealtkaudu tuleks seda rakendada.

Eerik: Mina usun ka väärtustesse. Kutse-eeetika, mis on plaanis kirja panna nii kohtunike, advokaatide kui prokuröride puhul. Motivatsioon peaks sõltuma sellest, et inimesed tahavad töötada asutuses, mis töötab hästi ja inimesed tahavad tunda ametivääriskust ja kohtunike motiveerimine käiks läbi selle.

Parrest: Mõlemal teil on olemas pikaajaline juhtimiskogemus. Palun tooge välja näiteid oma senisest elust, kus olete juhina teinud vea ning mida te sellest õppisite.

Eerik: Juhtimiskogemust kohtu juhina on mul 11 aastat. Juhina teed ikkagi mingi vea, see on paratamatu. Lähiminevikust arvan, et selleks võib olla olnud mingi üksikküsimuse lahendamine. Mis puudutab õppimist läbi juhtimise, siis juhtimises, peale otsuse tegemise, on ka ideede tutvustamine, läbirääkimine ja sageli võib sellest sõltuda lõpptulemus. See, mida mina olen õppinud, on selgitamise ülesanne, millele ma püüan rohkem tulevikus ka rõhku panna.

Brett: Kuigi neid on kindlasti olnud, siis mulle ei meenu hetkel suuri vigu, mida ma juhina oleksin teinud. Küll aga ma nõustun, et ükskõik milline see viga ka oli, siis viga on just see, mis aitab meil targemaks saada ja sellest tuleb õppida. Juhina ma püüan koguaeg ette näha võimalikke olusituatsioone ja ohutegureid ning luua niisuguse süsteemi, kus need oleks viidud miinimumini. Seda tuleb teha igapäevaselt ja mitte ainult vigade pinnalt. Ma näiteks näen meie kohtumajas ohtu turvalisuse küsimuses. Leian, et pigem tuleb teha kõik, et vigu vältida.

Saarmets: Mis Sa arvad, mis on kõige raskem küsimus kohtu esimehe ees?

Brett: Kõige raskem on muidugi tegelemine nendega, kes kaebavad kohtunike peale. Kõige raskem on see, kui seal on terakene tõtt. Need asjad tuleb ära lahendada ja rahulolematu inimene tuleb maha rahustada. Samuti tuleb leida kolleegi suhtes õiglane lahendus. Teatud olukordades on kohtunikud sellistes asjades väga tundlikud ja seega tuleb seda delikaatselt teha. Mulle tundub, et see on kohtu esimehe töös kõige raskem.

Eerik: Minu jaoks on üks peamine ja raske ülesanne kohtumajade ühendamine. Praegu on meil kolm erinevat kohtumaja, kuid paari aasta pärast tekib üks kohtumaja. See tähendab, et nii tööprotsessid kui muu, tuleb ühtlustada. Lisaks sellele tehnilised küsimused, mis tekivad uude majja kolimisega. Kahtlemata on Harju Maakohtu esimehe üks suuri ülesandeid ka meediaga suhtlemine, kuivõrd tegemist on nii suure kohtuga. Usun, et meediaga suhtlemise küsimus on keeruliseks ülesandeks, mida esimees peab lahendama.

Perling: Kas ja kui palju saab kohtu esimees teha koostööd teiste asutustega – advokatuuri ja prokuratuuriga?

Eerik: Mina arvan, et see koostöö, mis on alanud kutse-eeetika standardite töstmises, on väga oluline ja kohtu esimehena tuleks sellega pidevalt tegeleda. Meie omavahelise koostöö üheks alustalaks on vastastikuste rollide austamine.

Brett: Mina ütles, et ka reakohtunikuna olen juba selle koostööga alustanud. Olen eeluurimiskohtunik ja neid kohti, kus ma näen probleeme, näiteks jälituslubade andmine, olen ma prokuratuuri vastavate otsustajatega arutanud. Üks teema, mille me oleme minu ettepanekul ka juba lahendanud on see, et eeluurimiskohtunikud tegid ka kiirmenetlusi. Need lähevad nüüd ka tavakohtunikele. Muudatuse eesmärgiks oli, et prokuratuur saaks rohkem tulla kohtusse kiirmenetlustega, mis tagab väiksema ressursikulu asja lahendamisel ning inimestele kiirema ja mõjusama sanktsiooni. See võimaldab eeluurimiskohtunikel rohkem aega kulutada inimese ühe põhiõiguse, näiteks vahistamise, arutamisele. Eeluurimiskohtunikele jääb rohkem aega eeluurimisasjadega tegelemiseks.

Samuti võiks viia läbi ühiseid koolitusi Harju Maakohtu ja prokuratuuriga. Minu arvates oleks väga oluline koostöö kriminaalhooldajatega, et saada tagasisidet karistuse mõjususe osas. Praegu mulle tundub, et kohus lahendab neid asju puhtalt akadeemiliselt ja ei pruugi olla reaalse eluga kursis. Kriminaalhooldajad peavad otsust sisuliselt ellu viima. Kui meil oleks omavahel parem suhtlus, et me teaksime, missugust tüüpi inimestele missuguseid mõjutusvahendeid kohaldada, siis muutuks ka kohtuotsuste tegemine efektiivsemaks ja mõju oleks parem.

Advokaaturiga on kõige suurem puutepunkt advokaadi õigusabi küsimus, kuna ka seal on teatud vastuolusid. Võiks panna paika ühtsed reeglid. Praegu esitavad ühed advokaadid teatud tüüpi tasunõuded ja teised teistsuguseid. Lisaks võiks rääkida, mida ootame menetlusedokumentidelt, et kõigi töö oleks efektiivsem.

Vitsut: Kus on koostöö piir ajakirjanduse, prokuratuuri ja kaitsepolitseiga? Kust te ütlesite, et on juba sekkumine kohtu töösse?

Brett: Piir on põhimõtetes. Kui me räägime põhimõtetest ja töökorralduslikest küsimustest, siis ei ole see probleem. Kui me hakkame kaasuse põhiselt kokku leppima, siis see on probleem.

Eerik: Minu seisukoht on sama. Nagu ma mainisin, siis kõik osapooled peavad austama vastastikuseid rolle. Ei saa hakata tegelema üksikküsimuste lahendamisega.

Kõve: Teil on kolm kohtumaja ja võib-olla on see vale, kuid mulle on mulje jäänud, et nad kõik elavad oma elu. Mida nende liitmiseks ja paremaks koostoimimiseks teil kummalgi plaanis on? Teine küsimus on see, et Harju Maakohut on pikemat aega kriminaalvaldkonna poolt juhitud ja mulle jääb mulje, et tsiviilvaldkonda ja selle probleeme pole ehk mõistetud. Kas te näete, et ka seoses sellega tuleks fookust või rõhku muuta?

Brett: Ma kindlasti ei hakkaks kriminaalvaldkonda eelistama tsiviilvaldkonnale. Enne kohtunikuks saamist olin ma tsiviilõiguse advokaat. Samuti olen kohtunikuna tsiviilasju lahendanud. Seega ma tean ka mingil määral tsiviilvaldkonna probleeme. Ühendamise puhul ei näe ma vastuolusid, mida peaks lahendama kriminaalvaldkonna ja tsiviilvaldkonna vahel. Pigem võivad vastuolud tekkida kahe tsiviilvaldkonna maja ühendamisel. Koostöö peaks olema teatud põhimõtete paika panemisel. Kohut näiteks naeruvääristab see, kui samaväärses asjas teeb üks kohtunik ühesuguse lahendi ja teine kohtunik teistsuguse lahendi. Siin peaks olema kohtunike vahel rohkem suhtlust, et põhimõtted oleksid paigas. Juhtimise puhul ma ei usu, et saaks olla väga suurt probleemi. Kohtu juht suhtleb eelkõige kohtunikuga ja kohtunik on oma väikse kärtsüsteemi juht ning kohtumajade ühendamine selles väikses töögrupis muudatusi kaasa ei too. Mina kohtumajade ühinemises väga suurt probleemi ei näe, kuid võimalik, et Meelis Eerik tunneb seda asja üksikasjalikumalt ja on neid probleeme rohkem näinud.

Eerik: Olen nõus sellega, et kuivõrd meil on kaks tsiviilvaldkonna maja, siis ühtlustamine on tsiviilvaldkonna probleem ja sellega tuleb tegeleda. Lisaks kantselei tööprotsesside ühtlustamisele ja muule sellisele, on väga oluline ka suhtlemine. Selleks peaks korraldama mitteformaalseid üritusi, mis aitavad kaasa ka tööalaste küsimuste lahendamisele. Sellised koolitusüritused ja vaba aja koos veetmine tundub kohtunikele meeldivat. Kriminaalvaldkonnaga võib tekkida ühtlustamise probleem uues majas. Näiteks, kui ühte saali jagavad kriminaalvaldkonna kohtunik ja tsiviilvaldkonna kohtunik, siis kummal on eesõigus. Liivalaia kohtumajas oli selline olukord ja kriminaalvaldkonna kohtunikul oli eesõigus, kuna tal oli vahistatu. Sellised küsimused tekivad ka uue maja puhul.

Teine küsimus oli see, et kuidas mõjutaks uus tsiviilvaldkonnast tulev kohtu esimees rõhuasetusi. Kindlasti on nii, et kriminaalvaldkonnaga tegelev kohtu esimees ei hakka eelistama oma valdkonda, ega tsiviilvaldkonnast tulev esimees oma valdkonda, kuid fakt on see, et oma valdkonna teab ta lihtsalt

paremini. Seega oleks mõistlik, kui näiteks kohtujuhtide nõupidamisel tuuakse maakohtu tasandil esile ka tsiviilvaldkonna probleeme.

Pappel: Täna on meil päevakorrapunktiks kohtute seaduse muutmise eelnõu kavand, mis näeb ette üks või kaks aseesimehe kohta. Kas te olete selle eelnõu kavandiga tuttav ja millist rolli näeksite teie Harju Maakohtu aseesimehel?

Eerik: Kunagi oli meil kriminaalosakond ja tsiviilosakond. Laias laastus see nii kujunebki, et üks aseesimees tegeleb tsiviilvaldkonnaga ja teine kriminaalvaldkonnaga ehk siis majajuhid asenduvad aseesimeestega. Neid on ilmingimata vaja, kuna kollektiiv on suur ja seda ei jaksa hallata üks esimees. Aseesimeestel on oluline roll kohtu juhtimises.

Brett: Olen sellega täiesti nõus. Arvestades, et kohus tegeleb nii kriminaal- kui tsiviilvaldkonnaga, siis on ikkagi mõistlik, et üks aseesimees tegeleb kriminaalvaldkonnaga ja teine tsiviilvaldkonnaga.

Kiidjärv: Teatavasti oli üldkogul kohal 66st kohtunikust 45 kohtunikku ehk 21 kohtunikku oli puudu. Kas te oskate ise selgitada, miks nii olulise küsimuse puhul ei tulnud kolmandik kolleege kohale? Kas suudate olla enesekriitilised valimistulemuste osas?

Brett: Kõiki põhjuseid ma ei tea, aga suur hulk kohtunikke oli lihtsalt füüsiliselt ära ja otsustati, et need, keda ei ole, ei saa ka kirjalikult hääletada. Tsiviilvaldkonnast oli vist 8 inimest, kes soovisid kirjalikult või volituse teel hääletada. Liivalaia kohtumajast oli neid inimesi 3 või 4.

Mis puutub enesekriitikasse, siis minu probleemiks on see, et ma ei ole reakohtunikuna väga tuntud. Loen saanud 17 häält heaks tulemuseks, arvestades seda, et Meelis Eerik on koguaeg olnud nähtaval kohal ja mina mitte. Ma ei arva, et minu tulemus on halb tulemus. Näen, et meie majas on probleemiks, et kohtunikud ei julge oma arvamust avaldada. See oli ka seitsme tühja blanketi probleem. Kohtunikud enne kogusid hääli, et hääletamine toimuks salaja. Mina leian, et kohtunik peaks olema selline inimene, kes julgeb oma arvamuset välja öelda ja sinna ka oma nime juurde panna. Mina püüaksin seda probleemi lahendada sellega, et kohtunikke rohkem ära kuulata ja nende arvamust arvestada.

Eerik: Kõigepealt oli vaja saada kiiresti arvamusi. Komisjon küsis ja umbes nädala jooksul oli vaja see arvamus saada. Oli kohtunikke, kes olid puhkusel ja ära ning otsustati, et ainult kohal olevad kohtunikud saavad hääletada. Need, kes arvasid, et saavad volitusega hääletada, nende hääled läksidki kaduma. Kaduma läksid ka nende hääled, kes tahtsid e-kirjaga või kirjalikult hääletada. Nähtavasti üldkogu korraldamise küsimus ei ole küsimus meile, kuna meie seda ei korraldanud.

Mis puudutab kriitikat, siis enesekriitika peab olema. Mul on tegevuskavas üks blokk pühendatud sellele, et tuleb rääkida inimestega. Inimestega rääkimine võib lahendada palju probleeme. Kohtujuht peab vaatamata oma töökoormusele leidma aega, et kohtunikega suhelda.

Pärsimägi: Teile mõlemale meeldib rääkida, mis on juhi puhul oluline. Kui palju juhindute oma töös statistikast ja töökoormuspunktidest?

Brett: Ma ei tahaks olla ülbe, kuid ma ütlen, et oma töö jooksul ei ole ma kunagi arvestanud punkte ega seda, kuidas see statistikast välja näeb. Kuigi ma olen seda vaadanud ja ma ei ole statistika mõttes halvas seisus. Minu jaoks on kõige olulisem mõista õiglast kohut ja kuulata ära menetlusosalised. Kohus peab olema õiglane ja aus ning kuulama menetlusosalised ära. See on minu jaoks kõige olulisem ja punktid on minu jaoks viimasel kohal. Järelikult jääb motivatsioon kuhugi vahepeale.

Eerik: Me oleme inimeste jaoks ja lahendame nende vaidlusi ning see on alati prioriteet sõltumata statistikast. Kuigi statistikat ma kohtunikuna vaatan, et teada, kus ma olen ja kas ma pean oma tööd mingil põhjusel ümber korraldama. Samuti on selle jälgimine kasulik selleks, et omada ülevaadet sellest, et midagi ei ole jäänud ripakile.

Siigur: Edukaks osutumise korral, keda kumbki teist näeks oma majajuhtide/osakonnajuhatajatena?

Eerik: Kriminaalvaldkonna maja juhatajana näen Velmar Bretti.

Brett: Mina ei näe ka mingit põhjust praeguseid juhte vahetada ja seega näen tsiviilvaldkonna juhina Meelis Eerikut.

Reinola: Jäi kõrva, et kohus ei võrdu ainult kohtunik, vaid peame kohtu esimehe juhtimisvaldkonna alla arvestama ka õigusteenistusega ja seega ka kohtujuristidega. Kohtujuristid aina rohkem arendavad ning sekkuvad ka õigusemõistmise protsessi, mida on mõistnud juba ka üht märki väljaandev komisjon. Kuivõrd siin kõlas, et selline kohtuametnikele tulemustasu maksmine pole päris õige, siis kas siin on veel mingeid alternatiive?

Brett: Minu sõnum oli see, et tulemustasu maksmine sellisena nagu see hetkel toimub pole õige, mitte tulemustasu maksmine üldiselt. Peaksid olema mingid kindlad kriteeriumid. Kohtunikke ei tohi rahaliselt motiveerida, kuid töötajaid võib. Samuti on motiveerimiseks aumärgid, kiitused, kuid ka need peavad olema seotud tööülesannete täitmiseega. Motiveerimine peab toimuma kõigile arusaadavate reeglite põhjal.

Eerik: Tulemustasustamine tähendab tasu tulemuse eest ehk siis peame selgeks tegema, mida me selleks tulemuseks peame. Alternatiivina võiks olla näiteks tulemustasustamine tööprotsesside parandamisettepanekute eest.

Pikamäe: Täna teid küsimustele vastamise eest. Jääme ootama ministri ettepanekut ühe kandidaadi osas.

Otsus: KHN annab nõusoleku Rubo Kikerpilli nimetamiseks Pärnu Maakohtu esimeheks. KHN annab nõusoleku Kadri Palmi nimetamiseks Tartu Halduskohtu esimeheks. KHN otsustas mitte arutada Harju Maakohtu esimehe nimetamiseks nõusoleku andmist justiitsministri ettepaneku alusel kahele kandidaadile ning palub ministril esitada nõusoleku andmiseks üks esimehe kandidaat.

Saabuvad Madis Ernits ja Urmas Kukk.

3. Arvamuse andmine Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideeriva isiku kohta – KS § 41 lg 3 p 1 alusel – Riigikohus

Pikamäe: Järgmise aasta aprilli lõpust jääb pensionile kauaaegne halduskolleegium esimees praegune halduskolleegiumi liige Tõnu Anton. Tühjaks jääva koha täitmiseks kuulutas Riigikohtu esimees vastavalt seadusele välja avaliku konkursi, millele laekus 4 kandideerimisavaldust teie ees olevatelt kolleegidelt. Nii nagu protseduur ette näeb, annab Riigikohtu üldkogu oma arvamuse, seejärel kuulab riigikohtu esimees ära KHN-i liikmete arvamuse ja siis teeb ettepaneku parlamendile. Üldkogu arvamuse kujundamine toimus teisipäeval ja nüüd on kord KHN-i käes. Teen ettepaneku teha tutvustava ringi.

Kukk: Minu nimi on Urmas Kukk ja praegu tegelen aktiivselt vandeadvokaadi tööga. Lisaks sellele õpetan Tartu Ülikoolis ja Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituudis privaatsusõigust ja aegajalt käin projektidega kandidaatriikides. Otsustasin kandideerida, kuna see on loogiline jätk minu senisele tegevusele. Mul on peaaegu 10 aastane kogemus haldusorganites. Nendest 5 aastat Andmekaitse Inspeksiooni peadirektorina. Mul on pikk kogemus vandeadvokaadina, mis tähendab, et oman head ülevaadet sellest, mis toimub saalis otsustaja ees. Ma arvan, et kui te mu valite, siis see saab hea valik olema.

Ernits: Mina olen Madis Ernits ja olen Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegiumi kohtunik. Alates 2002. aastast olen kõrvaltegevusena õpetanud algul Õigusinstituudis ja nüüd Tartu Ülikoolis riigiõigust esimesele kursusele. Varasemalt olen töötanud Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi nõunikuna, Õiguskantsleri Kantseleis õiguskantsleri asetäitjana, Riigikogu Kantseleis nõunikuna ja Justiitsministeeriumis nõunikuna. Kandideerin sellepärast, et mulle tundub, et minust oleks Eesti riigile Riigikohtus rohkem kasu.

Parrest: Peale ülikooli lõpetamist olin 3 aastat Justiitsministeeriumis ja nüüd olen 11 aastat olnud Õiguskantsleri Kantseleis, kus kõik ametikohad peale referendi on läbitud. Kõrvaltegevusi on mitmeid. Ametiülesannetega seoses olen KHN-i liige. Juba aastaid olen olnud Vabariigi Valimiskomisjoni liige ja

tippjuhtide valiku komisjoni liige. Hobikorras olen ka ülikoolis seotud haldusõigusega. Samuti on plaanis doktoritöö ära teha, mille olen ka hetkel ette võtnud. Kandideerin, kuna loodan oma teadmiste ja kogemusega panustada Riigikohtu töösse. Minu senine tööpõld õiguskantsleri juures on olnud lai. Olen tegeleenud nii kriminaal-, haldus- kui tsiviilvaldkonnaga ning valdan ka põhiseaduslikkuse järelevalve poolt. Loodan anda omapoolse panuse selleks, et Eesti õigus muutuks paremaks.

Pappel: Mina olen Tiina Pappel ja olen ka KHN-i liige. Praegu olen Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegiumis kohtunik ja 2013. aasta juulist ka selle kolleegiumi esimees. Enne seda töötasin alates 2001. aastast Tallinna Halduskohtus kohtunikuna. Minul on kohtuniku kogemus nii Tallinnast kui Tartust ja seega ka mõlema piirkonna haldusasjade lahendamise kogemus. Enne seda oli mul oma õigusbüroo ja veel enne seda olin maksukonsultant. Olen lõpetanud Tartu Ülikoolis ka inglise filoloogia eriala. Riigikohtus sooviksin panustada nendes valdkondades, millele olen spetsialiseerunud ja mis mulle eriti huvi pakuvad. Sealhulgas maksuõigus ja konkurentsioigus. Loodan, et minu kogemustest on Riigikohtu halduskolleegiumile kasu, kuna suudan tänu oma mitmekülgsele kogemusele kaasa rääkida väga erinevates haldusasjades.

Siigur: Mul on küsimus Nele Parrestile ja Urmas Kukele. Praegu on käimas konkurss ka Tallinna Halduskohtu kahe kohtunikukoha täitmiseks. Kas kandideerite ka sellel konkursil ja kui mitte, siis miks? Miks mitte esimese astme kohus vaid Riigikohus?

Kukk: Riigikohtu kohtuniku konkurss oli varem välja kuulutatud.

Parrest: Väga ausalt öeldes pean tunnistama, et mul ei ole aega kohtuniku eksamiks õppida.

Saarmets: Riigikohtu üks rolle on olla ka õiguse edasiarendaja, mis tähendab seda, et kohtuotsuste mõju peaks olema laiem kui ainult üks konkreetne kaasus. Riigikohtu praktika peaks mõjutama õigusloomet ja halduspraktikat. Kuidas teile tundub, kuidas see roll täna toimib ja mida Riigikohtu halduskolleegium saaks ära teha, et kohtupraktika oleks mõjusam?

Ernits: Kahtlemata see roll toimib, kuna Riigikohus on olnud haldusmenetluse põhimõtete kehtestamisel varasem kui seadusandja ja need põhimõtted on õigusriigi praktika jaoks äärmiselt olulised. Riigikohtu rollil on omad piirid. Kohtuniku ülesanne on eelkõige kohaldada seadust. Eks Justiitsministeerium ja Riigikogu teevad järeldused, kas see tulemus, mis pärast välja tuleb, vastab nendele ettekujutustele, mis alguses olid. Ma näen mõningaid selliseid kohti, kus on natukene arenguruumi. Kui juhtub nii, et on väga palju üheliigilisi kaasusi kohtusüsteemis, siis võib-olla tasuks mõelda halduskohtumenetluses tulevikus millegi sarnase peale, mis on Euroopa Inimõiguste Kohtus. Võiks olla pilootmenetlus, et alamastmekohtud saaksid peatada oma menetluse ja oodata pilootmenetluse kohtuotsuse ära. Võib-olla saaks nii ressursi kuidagi paremini kasutada. Arvan, et Riigikohtu halduskolleegium on siiani oma ülesandega väga hästi hakkama saanud ja on väga olulist rolli mänginud Eesti õigusriigiks kujunemisel.

Parrest: Ühinen Madis Ernitsa arusaamaga, et Riigikohtu pooltel õigusloomel on omad piirid. Tal on kindlasti väga oluline roll Eesti õiguses väärtuste ja arusaamade kujundajana ning õigusliku metoodika väljaarendajana. Seadusandja on põhiseaduse järgi ikkagi parlament. Kindlasti on halduskolleegiumi praktikas selliseid seisukohti, millega ma väga ei tahaks nõus olla. Nende teemade üle tahaks diskuteerida. Nende seisukohtade suhtes ei saa ma siiski öelda, et minu tõde on parem kui nende tõde. Tõde sünnib vaidluste tulemusena. On teemasid, kus ma arvan, et kogu riigil on ees veel suured vaidlused.

Pappel: Üldiselt pean halduskolleegiumi kiitma, kuna kõik otsused, mida ma olen lugenud, on väga tugeval ja kõrgel tasemel kirjutatud. Mina tunnen kohtunikuna puudust sellest, et lahendid ei sisalda selgeid seisukohti ringkonnakohtunikule edasiseks praktikas, vaid on tehtud põhimõttel kirik keset küla. Mõningatel juhtudel, kui ma olen arendanud enda hinnangul väga olulise teooria ja asi jõuab Riigikohtusse, siis pole Riigikohus oma otsuses selle kohta midagi öelnud.

Viimastel aastatel on märkimisväärselt tugevnenud Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtulahendite mõju Eesti kohtusüsteemile selles mõttes, et me võime näha, kuidas üks või teine lahend toob kaasa massilise kinnipeetavate pöördumise halduskohtusse ühel või teisel põhjusel. Sellega mõjutab see otsus nii esimese kui teise astme kohtute tööd ja seda eriti just Tartu piirkonnas, kus mina hetkel töötan. Siin ma näeksin Riigikohtu suuremat rolli nende vaidluste ennetajana või ära hoidjana. Mitte

siiski ennetajana otseses mõttes, kuna neid kaebusi ei ole võimalik kuidagi vältida. Hoopis selgem oleks asi siis, kui Riigikohus teeks sisulisi otsuseid kiiremini ja suudaks kujundada seisukoha põhimõttelistes küsimustes. See on üks selliseid asju, mida tuleks minu hinnangul Riigikohtu halduskolleegiumi puhul arendada.

Kukk: Kuna haldusorganid viimasel ajal ka suhteliselt tavalistele kirjadele vastates tuginevad Riigikohtu lahenditele, siis ma arvan, et Riigikohtul on ikkagi suur mõju. Kuna ma ei ole haldusõigusele spetsialiseerunud advokaat, siis mul ei ole nii palju kogemusi haldusasjades, kui minu kolleegidel. Üksikud haldusasjad, mis mul on, ei ole saanud menetluluba Riigikohtusse. Mina ootan, et oleks selgemalt ära piiritletud vahe haldustoimingu ja haldusakti vahel, mis täna on suhteliselt hägune. Mõningad asjad, mis Riigikohtu lahendite puhul silmapaistavad. On ütlus, et: „Kõige lihtsam lahend on kõige õigem“. Tihti peale on Riigikohtu lahendid nendele, kellele nad on suunatud, suhteliselt keerulised. Büroos arutame iga nädal viimaseid Riigikohtu lahendeid ja ka mul on päris suur vaev aru saada, mida täpselt on öeldud.

Laanet: Kõik te olete väärivad, targad, kuid öelge kolm põhjust, miks peaksin teie poolt hääletama.

Parrest: Esimene põhjus on see, et haldusõiguse teooriast ma tean küllalt palju. Minu akadeemiline haldusõiguskool on tugev. Teine põhjus on minu senine mitmekülgne töökogemus, mis loodetavasti aitab tuua uut värskust ja kolmas põhjus on see, et ma loodan, et ma olen meeldiv kolleeg riigikohtunikele.

Pappel: Minul on ilmselt kõige pikem kohtuniku töö kogemus ja seda mõlemas piirkonnas ehk ma võin sõna sekka öelda kõikides asjades, mis Riigikohtusse jõuavad. Teiseks on mul teatud tugevad valdkonnad, millele ma olen olnud ka Tallinna Halduskohtus spetsialiseerunud ja nendele tahaksin spetsialiseeruda ka Riigikohtus. Kolmandaks ma loodan samuti, et olen meeldiv kolleeg.

Kukk: Ma olen haldusõiguse praktilise poole kasutaja olnud vähemalt 10 aastat. Teiseks ma ei piirdu puhtalt juura asjadega. Kui mind midagi huvitab, siis ma leian alati ka võimaluse seda töös kasutada. Eelmisel nädalal lõpetasin ma teise kursuse programmeerimises Tallinna Tehnikaülikoolis ja enne seda Tartu Ülikoolis. Ja loomulikult olen ma väga hea kolleeg.

Ernits: Esiteks on mul kõige pikem publikatsioonide nimekiri. Teiseks on mul kõige mitmekesisem praktilise töö kogemus nii Õiguskantsleri Kantseleis, Justiitsministeeriumis kui Riigikohtus ja viimased neli aastat ka kollegiaalses kohtus. Kolmandaks olen ma hea kolleeg.

Saar: Kas ja kui jah, siis kuivõrd näete teie Riigikohtu halduskolleegiumit igas konkreetsetes kohtuasjas õige ja õiglase kohtulahendi tagajana. Küsimus selle suhtes, et palju menetletakse ja palju ei menetleta.

Pappel: Mina leian, et Riigikohus ei peaks tegelema absoluutselt kõikide asjade menetlemisega vaid ikkagi nendega, mis võiksid edasi arendada ja suunata kohtupraktikat. Arvan, et kui lihtmenetluse võimalust laiendada ja mitte lubada kõikides asjades Riigikohtusse edasi kaevata, siis see on õige tee.

Kukk: Mina olen see, kelle kassatsioonid igal korral menetluluba ei saa, ning seega ma oleksin seisukohal, et see filter ei peaks olema nii tihe. Mul puudub täpselt see ettekujutus, kuidas antakse menetluluba ja kuidas mitte, kuna mul pole olnud võimalust seal lähedal olla. Kui advokaat on näinud, et on ilmselge vastuolu seaduses endas, mida ei ole esimeses kahes astmes üldse puudutatud, siis võiks Riigikohus oma arvamuse öelda.

Ernits: Kui ma natukene sinu küsimust tõlgendada võin, siis on see küsimus üksikjuhu õiguse, õiguskindluse ja õiguskorra arendaja funktsiooni tasakaalust. Minu seisukoht on, et Riigikohtu perspektiiv on natukene teine. Üksikjuhu õigus on kahtlemata ja vaieldamatult esiplaanil esimeses kahes astmes. Kolmandas astmes on ta põhiseaduse järgi kahtlemata oluline, kuid ta ei ole enam see primaarne ülesanne ja see ongi küsimus tasakaalust. Tasakaal sõltub ka sellest, milline on üldine lahendite kvaliteet ja milline on lahendite hulk, sest inimressurss on ka piiratud. Kokkuvõttes ma leian, et praegune suurusjärg – umbes sadakond lahendit aastas – on väga hästi tabatud. Mõned protsendid siia-sinna, kuid ega see mänguruum väga suur ei ole. Mulle endale meeldiks Riigikohtust saada pigem hästi põhjendatud ja lahti seletatud lahendeid, mis teatud perioodi jooksul tekitavad selle õiguskähi, mida saab kohaldada.

Parrest: Mina usun Eesti kohtusüsteemi selles mõttes, et esimene ja teine aste töötavad väga hästi. Miks asetada esimest ja teist astet üldse sinna ette, kui kõik asjad peaksid kõik kolm astet läbi käima? Usun, et see õigus saavutatakse juba kahes esimeses astmes.

Vallikivi: Oletame, et Riigikogu ei saa hakkama kooseluseaduse rakendusaktide vastuvõtmisega. Kas teie arvates võiks Riigikohtu otsuse tulemusel tekkida Eestis võimalus samasooliste kooselu registreerimiseks?

Kukk: Minu seisukoht on see, et ka olemasolev seadus suudab kõik kooselud ära registreerida ja kooselus elada ning selleks ei ole tingimata vaja uut seadust luua. Lühidalt, et kui nad ei suuda seda vastu võtta, siis peab selle rakendamisega tegelema kohus. Ma kardan, et see ei ole kohtu õigus, vaid muutub tema ülesandeks.

Ernits: Leian, et põhiseaduse seisukohalt on kooselu registreerimine selles mõttes neutraalne, et see kuulub seadusandja pädevusse, kas see ette näha või mitte. Põhiseaduslikku kohustust sellest minu hinnangul ei järgne.

Parrest: Ma ei tabanud selle küsimuse sihti. Notarid on valmis selle vastutuse võtmiseks ja mul on selle üle siiralt hea meel. Oma väikese panuse andsime ka meie õiguskantsleri poolt sellesse diskussiooni. Me otsustasime, et jääme oma südametunnistusele kindlaks ja tegime ettepaneku Riigikogule viia välismaalaste seadus kooskõlla põhiseadusega loomaks aluse samasoolisele elukaaslasele Eestis elamisloa andmiseks. Ma väga loodan, et kogu see temaatika laheneb ilma, et kohtusüsteem peaks sekkuma.

Pappel: Leian, et seaduste vastuvõtmine on siiski Riigikogu pädevuses. Kui rakendusaktid jäävad vastu võtmata, siis mingi konkreetse kaasuse raames võib see Riigikohtuni jõuda ja siis tuvastatakse, et rakendusakti vastu võtmata jätmine on põhiseadusega vastuolus, kuid üldjoontes on see ikkagi Riigikogu roll.

Saarmets: Kindlasti on teie praegused töökohad väga pingelised ja Riigikohtu töö ei ole vähem pingeline. Kuidas te lõõgastute?

Parrest: Üks kõige suuremaid probleeme oma kandideerimisavalduse esitamisel oli minu jaoks see, et Tartus on nii vähe teatreid. See on minu jaoks üks selline teema, kus ma pean ennast piirama ja kus ma olen endale limiidid kehtestanud. Teine asi on sport.

Pappel: Teatris ja sportimas meeldib mulle ka käia. Käin igal hommikul ujumas või muus trennis. Lisaks on mul lapsed, koer, rott ja aed.

Kukk: Praegu on külmad ilmad ja hooaeg on läbi, kuid muidu tegelen vibu maastikulaskmisega. Jõudumööda käin ka tiitlivõistlustel. Tegelen ka programmeerimisega. Teatri asemel pigem käin kinos.

Ernits: Käin jõusaalis ja talvel suusatamas. Suvel sõidan jalgratta ja rulluisukudega. Kui jääb aega üle, siis võtan hea meelega raamatu kätte. Mul on kaks poissi, kellega ma hea meelega aega veedan.

Pikamäe: Ma tänan kõiki kandideerimast. Riigikohus võtab teiega hiljemalt järgmise nädala lõpuks ühendust.

Lahkuvad Madis Ernits, Urmas Kukk, Nele Parrest, Tiina Pappel.

KHN-i liikmetelt küsitakse arvamust Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta.

Otsus: KHN avaldab arvamust Riigikohtu kohtuniku vabale ametikohale kandideerivate isikute kohta.

Lõunapaus 13.13-14.00

Lahkuvad Marko Aavik, Piia Jaaksoo, Rubo Kikerpill, Madis Ernits ja Urmas Kukk.

Saabub Katariina Kärsten.

4. Tartu Maakohtu kohtumajade juhtimise ühendamine – KS § 41 lg 1 p-de 3 ja 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Luha: Täna on teistkordselt päevakorras justiitsministri 27. oktoobri 2005.a määruste nr 46 ja 47 muutmise eelnõud. Põhjendused, miks me selle määruse muudatusega siia tuleme on samad, mis eelmisel korral, kui me seda teemat arutasime. Seetõttu ma neid põhjendusi uuesti ei esita. Oleme vahepeal rakendanud senisest intensiivsemalt head halduse tava ja suhelnud kohtu esimehega ja veelkordselt kõik rakenduslikud teemad läbi arutanud. Kui KHN ütles, et siia juurde soovitakse ka kohtu nägemust asjast, siis see on kajastatud seletuskirjades. Kohtul ja Justiitsministeeriumil on asjast üks nägemus. Uue moodustatava kohtumaja nimi on Tartu Maakohtu Võru kohtumaja. Kohtumaja paikneb kahes majas (Põlvas ja Võrus). Kohtute infosüsteemis hakkavad need majad kandma nimetusi Tartu Maakohtu Võru kohtumaja Põlvas ja Tartu Maakohtu Võru kohtumaja Võrus. Kohtumajade ühendamisel ei tule KIS-s probleeme – oleme Registrate- ja Infosüsteemide Keskusega rääkinud erinevatest lahendustest.

Loide: Põhimõtteliselt nõustun Külli Luhaga. Välja toodud seisukoht on kooskõlastatud ja sellega ma olen nõus. Kohtumaja uueks nimeks saab Võru kohtumaja, mis paikneb kahes kohas. Minu jaoks on asja sisuks kahe maja juhtimise ja tööpiirkonna liitmine. See tekitab võimaluse spetsialiseeruda ja jagada koormust kahe kohtumaja vahel. See on Tartu Maakohtu üldkogus läbi räägitud 2014. ja 2013. aastal seoses tõhusama õigusemõistmise projekti arutamise. Siis toimusid ka sisulised diskussioonid, kus kohtunikud said öelda oma arvamuse kohtumajade ühendamise kohta. Arutasime seda teemat uuesti ka sellenädalasel üldkogul. Mina toetan ministri määruse eelnõud ja üldkogu on seda põhimõtteliselt toetanud ka varem.

Vitsut: Korra ke palun, kuidas need nimed ikkagi jäid?

Loide: Tartu Maakohtu Võru kohtumaja asukohaga Võrus ja Tartu Maakohtu Võru kohtumaja asukohaga Põlvas.

Siigur: Kas te olete arutanud ka tööjaotust? Näiteks kui muidu oleks Põlva inimesel istung Põlvas asuvas hoones, et siis ka edaspidi saaks ta käia Põlva kohtumajas istungil niikaua kui see hoone on seal alles.

Loide: Tegelikult oli see meil väga terav diskussiooni küsimus. Meil oli ettevalmistatud juba 1. jaanuarist üks võimalik tööjaotus, kus oli käsitletud kahe maja kohtunike tööjaotust ühisena. Seal oli loomulikult arvestatud seda, et need asjad, mis toimuvad Põlvamaal saavad eeldatavasti lahendatud Võru kohtumaja Põlva majas. Seoses spetsialiseerumisega hakkavad osad asjad olema risti. Me üritasime välja töötada sellise variandi, mis tekitaks kodanikele kõige väiksema vajaduse sõita. Kui tekib ühine tööpiirkond, siis ei pea enam kohtunik sõitma teise linna istungile, vaid sõidab kodanik. Me oleme tegelikult põgusalt arutanud ka seda, et üks kohtumaja tegeleks tsiviilasjadega ja teine kriminaalasjadega.

Pikamäe: Kohtumajade juhtimise ühendamine eeldab KHN-i nõusolekut. Kes on Tartu Maakohtu Võru ja Põlva kohtumajade ühendamise poolt?

KHN-i liikmed hääletavad Tartu Maakohtu Võru ja Põlva kohtumajade ühendamisele nõusoleku andmiseks.

Poolt: 11

Vastu: 0

Erapooletu: 0

KHN annab nõusoleku Tartu Maakohtu Võru ja Põlva kohtumajade ühendamiseks.

Otsus: KHN annab nõusoleku Tartu Maakohtu Võru ja Põlva kohtumajade ühendamiseks.

5. Halduskohtumenetluse seadustiku tööühma töö tutvustamine – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Katariina Kärsten

Kärsten: Mina olen Katariina Kärsten ja töötan Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna avaliku õiguse talituse nõunikuna. Olen ministri poolt märtsis moodustatud halduskohtumenetluse seadustiku muutmise tööühma juht. Saan teile tutvustada seda, milleni meie tööühm on tänaseks jõudnud. Esimese tutvustuse meie tööühma töö tulemustest tegi maikuises KHN-is Justiitsministeeriumi asekancler Kai Härmand. Siis ta tutvustas teile esialgse analüüsi tulemusi, võimalikke murekohti ja lahendusvariante. Täna saame teie ette tuua esmased normiettepanekud. Valisime välja kaks kõige olulisemat valdkonda. Tervet tööühma tööd ma ette kandma ei hakka.

HKMS-i muutmise ajendiks on olnud see, et kohtud upuvad pahatahtlikesse ja põhjendamatusesse kaebustesse. Seega on tööühma eesmärgiks olnud mõelda välja lahendusi, kuidas seda kaebuste rohkust ohjeldada. Selles valdkonnas on meil neli teemaderingi, millega oleme tegelenud. Neist kõige määravam on kaebeõiguse ulatuse piiritlemine.

Kevadel tutvustatud projektis pakkusime välja suhteliselt laiad piirangud kaebeõigusele. Aruteludes on kõvasti osalenud ka Riigikohtu halduskolleegium ja pikemate arutelude tulemusena oleme jäänud sellise lahenduse juurde, et HKMS § 121 lg-t 2 täiendatakse uue kaebuse tagastamise alusega. Selle kohaselt saab kohus tagastada kaebuse siis, kui kaebusega kaitstava õiguse riive on väheoluline ning asjaoludest tulenevalt on ühtlasi ilmselge, et kaebust ei saa rahuldada. See on üks olulisemaid muudatusi.

Teine teemadering, kuidas ohjeldada põhjendamatu kaebusi, on suunata väheolulised kaebused lihtmenetlusse. Iseenesest on lihtmenetlus seda eesmärki silmas pidades loodudki ja praktikas ei ole ta päris hästi käima läinud. Sellepärast pakume välja järgnevad normid. Esiteks tuleks sõnaselgelt viia kinnipeetavate vaidlused lihtmenetlusse – HKMS § 133 lg 1¹. Kinnipeetava, arestialuse ja vahistatud isiku kaebus vangla või Justiitsministeeriumi haldusakti või toiminguga peale, samuti kahju hüvitamise kaebus oleks sõnaselgelt võimalik suunata lihtmenetlusse. Kui tegemist on olulise põhiõiguse riivega, siis lihtmenetlust ei kasutata. Need põhiõigused on distsiplinaar karistused, täiendavate julgeolekuabinõude kohaldamine, ohjeldusmeetmed, vangla erivahendite ja teenistusrelvade kasutamine ning pikaajalised kokkusaamised.

Teine variant, kuidas lihtmenetluse võimalusi laiendada, on see, et kui täna näeb seadus ette rahalise piirmäära 200 eurot, siis meie pakume välja, et see võiks olla 500 eurot. Võrdluseks tsiviilkohtumenetluses allub asi lihtmenetlusele, kui nõude suurus on kuni 2000 eurot, koos kõrvalkuludega kuni 4000 eurot.

Kolmandaks pakume lihtmenetluse puhul välja apellatsioonkaebuse tagastamise täiendava aluse nendes asjades, kus kaebus on võimalik läbi vaadata lihtmenetluses ja kaebusega kaitstav põhiõiguste riive on väheoluline. Lisatingimuseks on see, et apellatsioonkaebuse esitaja võimalus oma õiguse kaitseks on ilmselgelt vähene.

Kolmas teemadering on määruskaebuste tagastamise täiendav alus. Sisult on see seotud teise teemaderingiga, mis puudutab menetluslike määruskaebuste kasvu. See on tasakaalustavaks vahendiks, et ringkonnakohtu töökoormuse kasvu reguleerida. Pakume välja selle, et ringkonnakohtul on täiendav määruskaebuse tagastamise alus, kui määruskaebuse esitaja võimalus oma õiguse kaitseks on ilmselgelt vähene. Lisaks juhul, kui ringkonnakohtu määrus ei ole edasikaevatav või kui kaebusega kaitstav põhiõiguste riive on väheoluline ja asja saaks läbi vaadata lihtmenetluses, siis saaks ringkonnakohtu teha otsuse üksnes resolutsioonmäärusega.

Neljas teema, mis väheoluliste kaebuste tulva aitaks ohjeldada ka Riigikohtu tasemel, on see, et kas ja mil määral tuua kõrgemaks Riigikohtu menetlusse võtmise künnist. Ka siin pakkus tööühm maikuus välja suhteliselt lennuka versiooni, kuid arutelude tulemusena jäi peale see, et rangemat menetlusse võtmise künnist, mis keskendub asja põhimõttelisele tähtsusele, kohaldatakse ainult lihtmenetluse korral. Seda juhul, kui esitatud kassatsioonkaebus puudutab väheolulist põhiõiguste riivet, kui määruskaebuse võiks läbi vaadata lihtmenetluses ehk samuti puudutab väheolulist põhiõiguste riivet või kui määruskaebus on ringkonnakohtus juba läbi vaadatud, kohaldataks Riigikohtus rangemat künnist. Rangem künnis oleks kirjas nii: „Riigikohtu lahend on oluline seaduse ühetaolise kohaldamise

seisukohalt või õiguse edasiarendamise seisukohalt“. Oluline on siinjuures ka see, et seda ei kohaldata hanke asjades.

Need olid sellised muudatused, mis on suunatud pahatahtlike ja väheoluliste kaebuste ohjeldamisele kohtusüsteemis.

Teine probleemide ring, millega me tegelesime, on see, et menetluslike määruskaebuste arv on väga palju kasvanud. Üks põhimõtteline lahendus, mille me välja pakume, on see, et kõik määruskaebused muutuvad riigilõivu vabaks ehk nii nagu see oli enne 2009. aastat. Selle taga on mõte, et täna kaasneb valdava osa määruskaebustega menetlusabi taotlus palvega vabastada riigilõivu tasumisest. Nendest menetlusabi taotlustest ja nende menetlemisest saaksime kohe lahti. Riigilõiv ise on väike aga kohtu ressurss, mis nende menetlusabi taotluste lahendamisele või lahendamata jätmisele kulub, on märkimisväärne.

Teine idee on siduda lahti määruskaebuste lahendamine halduskohtus. Edaspidi toimuks määruskaebuste esitamine otse ringkonnakohtusse ja halduskohus neid enam läbi ei vaataks. Määruskaebuse nõuetekohasuse ja sisu õiguspärasuse topelt kontrollist loobuksime. Ringkonnakohtu töökoormus mõnevõrra suureneks ja selle tasakaalustamiseks on täiendavad määruskaebuse tagastamise alused ja resolutsioonmäärusega lahendamise võimalus, millest ma eelnevalt rääkisin.

Lisaks sellele tegelesime ka määruskaebeõiguse ulatuse piiritlemisega. On kolm olukorda, kus me pakume välja kaebeõiguse vähendamise nõnda, et kaevata saab ainult ühe korra. Need on:

1. Toimikuga tutvumise lubamise või lubamisest keeldumise määrus. Menetlusosalisel on õigus toimikuga tutvuda ja põhimõtteliselt on talle e-toimiku vahendusel materjalid ka kättesaadavad ja kui tal ei lubata kohapeal toimikuga tutvuda, siis see tema jaoks mingeid suuri tagajärgi kaasa ei too.
2. Menetlusabi andmise ja andmata jätmise määrus. Selles valdkonnas toimub väga suur kaebamine, mis sisuliselt lõpeb samasisulise otsusega.
3. Kohtuotsuse osaline avaldamine või avaldamata jätmine. Selle puhul ei ole õiguste riive nii intensiivne, et peaks olema tagatud kahekordne edasikaebe õigus.

Kolm sätet mille puhul märkasime, et kaebeõiguse olemasolu on vajalik, kuid see sõnaselgelt tänasest seadusest ei tulene. Nendeks on:

1. Kaebuse muutmise keeldumise määrus, mida saab vaielda meie pakutud lahenduse kohaselt kahes astmes. Kui kohus keeldub kaebust muutmast, siis see on põhimõtteliste tagajärgedega ja muutmata jäetud osas edasi enam vaielda ei saa ja seetõttu peaks siin olema ka kaebeõigus.
2. Menetluse uuendamise keeldumise määrus. Kui menetlus uuendatakse, siis see ei ole vaidlustatav, kuna see ei takista edasist menetlust, kuid kui uuendamisest keeldutakse, menetlus on peatatud või peatunud, siis võib ohtu sattuda näiteks mõistliku menetlusaja jooksul asja arutamine.
3. Kohtulahendi või kohtu kinnitatud kompromissi täitmata jätmise rahatrahvi määrus. Praeguses seaduses on trahvi määramine § 77 lg-s 3 ja seda on laiendavalt tõlgendatud, kuid see ei ole õigusselge lahendus.

Lisaks neile teemadele on oluline teema, millega töögrupp veel tegeleb, menetlusabi andmise valem ehk see, kuidas arvutatakse isiku sissetulekut ja millised kulud tuleb sellest maha arvestada.

Pilving: Täna töögruppi tubli töö eest ja arvan, et on saavutatud midagi tasakaalupunkti laadset. On neid, kes toetavad suuremaid piiranguid ja on ka neid, kes mitte. Kuidas on planeeritud ajakava? Kas väljatöötamiskavatsus on valmis ja millal läbib eelnõu kooskõlastusringi?

Kärsten: Väljatöötamiskavatsus on meil praegu töös ja tegeleme mõjude hindamisega. Ma ei julge lubada, et see selle aasta jooksul ministeeriumist välja saadetakse ja ma arvan, et pühade perioodiks ei ole väga mõistlik saata seda kooskõlastusele. Seega ma pigem panustaksin jaanuari algusele.

Pilving: Seda versiooni Riigikohtu halduskolleegium toetab. Loodan, et see leiab toetust ka teiste kolleegide silmis ja ka Riigikogus. Rõhutan seda, et suur tööaeg kulub praegu määruskaebuste lahendamise peale ja on näiteid, kuidas üks inimene võib nende esitamisega mõjutada palju kohtu suutlikkust.

Saarmets: Positiivne on nii see, et muudatused vähendavad kohtute töökoormust, kui ka see, et me oleme ka haldusasjades jõudnud selleni, et usaldatakse rohkem esimese ja teise astme kohtuid.

Kas peale nende muudatuste, mis täna välja toodi, lahendatakse ka üksiküsimusi HKMS-is, mis ei mahu nende välja toodud teemade alla, kuid vajaksid natukene parandamist?

Kärsten: Meie vaade on laiem ja on päris palju väiksemaid asju, mis on halduskohtute praktikas esile tulnud ja ka need asjad plaanime selle sama eelnõu raames ära muuta. Näiteks selline asi, et milline kohus otsustab menetlusabi andmise haldusmenetluses. Praegu teeb seda maakohus, kuid tööühm leiab, et see peaks olema halduskohtu alluvuses. Üks selline teema on ka menetluskulude kandmise küsimus, mis HKMS-i 2012. aasta versioonis tahtis minna sama teed nagu see on tsiviilkohtumenetluses, kuid praktika on läinud teistpidi. Menetluskulude jaotamise ja väljamõistmise regulatsioonis on mitmed sätted, mis vajavad muutmist. Samuti ärakirjade riigilõivuga seotud sätted, esialgse õiguskaitse juures olevad sätted, haldusmenetluses kogutud tõendid halduskohtumenetluses, mitmesugused trahvid menetluse tagamiseks ja neid teemasid on veel, kuid kuna nendes asjades ei olnud meil konkreetseid normiettepanekuid välja tuua, siis ma nendest täna ka ei rääkinud.

Siigur: Tahtsin täpsustada Virgo Saarmetsa küsimuse vastust, et põhimõttelise tähtsusega muid küsimusi lahendatakse, kuid menetlusseadustiku totaalrevisjoni ei korraldata.

Pappel: Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegiumil oli palju ettepanekuid, mis puudutasid seaduse erinevate sätete vastuolusid, kuid nagu ma aru sain, siis siin ei ole kõiki lahendusi kirjas, mida plaanitakse teha.

Kärsten: Jah. Siin on kirjas olulisemad lahendused.

Pappel: Kas te kaalusite ka seda, et rahaline piirmäär üldse ära kaotada või jätta kohtu otsustada, mis puudutab lihtmenetlusi? Praegu seda piirmäära tõstetakse, kuid paari aasta pärast võib see jälle ajale jalgu jääda.

Kärsten: Kas Ivo Pilving oskab kommenteerida, mida Riigikohtu halduskolleegium sellest arvas?

Pilving: Töögrupi nägemuses oli see piirmäär suurem. See on küsimus, kus saabki olla palju erinevaid arvamusi. Tiina Pappeli ettepanek oli piirmäär üldse ära jätta ja sellist ettepanekut mina ei mäleta, et oleks varem arutatud.

Pärsimägi: Määruskaebuse otse esitamine teise astmesse. Kriminaalvaldkonnas on hübriid, et võib nii esimesse kui teise astmesse kaebusi esitada. Neile advokaatidele, kes peavad kõigi kolme valdkonnaga tegelema, ei ole see mugav. Teine ettepanek on see, et trahvid võiksid olla tsiviilkohtumenetluses ja halduskohtumenetluses sarnased.

Seoses menetlusabi andmisega tahtsin öelda seda, et mul ei ole midagi selle vastu, kui midagi riigilõivu vabaks tehakse. Tsiviilvaldkonnas on kogemus näidanud, et kui määratakse kolm korda 5 eurot maksmiseks, siis kaovad need kaebajad ära. Kas riigilõivust vabastamine vähendab kinnipeetavate kaebusi? Kas see ei tekita suuremat kaebuste esitamist?

HKMS-i § 121 lg 2 p 2¹ kohta öelda, et riive oli, aga see oli väheoluline, ei tundu olevat õige. Kas seda ei kata ära sama sätte punkt 2, et vaidluse eesmärki ei ole võimalik saavutada? Milles nende sisuline erinevus seisneb?

Pilving: Siin on siiski vahe sees. Üks säte on selliseks olukorraks, kus kaebuse rahuldamine on võimalik, kuid õiguste riive on väga väike. Teine säte kohaldub juhtudel, kus on täiesti perspektiivitu kaebus. See punkt 2 on ka hetkel olemas, kuid see on palju piiratum.

Siigur: Kui isik kaebab sellepeale, et tal on vanglas ära kadunud seebikarp, siis ei saa öelda, et tal ei ole võimalik saavutada oma eesmärki, kuid õiguste riive on nii väike, et küsimus on selles, kas on mõtet kulutada nii palju kohtu ressursi selleks menetluseks.

Parrest: Vaadates seda õiguskantsleri perspektiivist, siis peale seda, kui kinnipeetavaid piirav normistik jõustus, siis saame me palju rohkem avaldusi. Iseenesest on lihtmenetluse normis sees kaalutusõiguse võimalus – ei pea seda tegema, kuid võib seda teha. Kui mina olen arestialune, siis minule kohaldatav norm sõltub hetkel sellest, kas ma olen juhuslikult Politsei-ja Piirivalveameti

arestimajas või ma olen juhuslikult vanglas ning mind karistatakse selle eest, et mind on juhtumisi paigutatud vanglasse, mis on minust täiesti sõltumatu asjaolu. Mis on selle erineva kohtlemise eesmärk? Ma ei taha öelda ka seda, et Politsei- ja Piirivalveameti arestimajad samuti tuleks lihtmenetluse alla lisada. Palun pange rõhku seletuskirja põhiseaduspärasuse kontrolli kvaliteedile.

Pikamäe: Parlament otsustas juba aastaid tagasi, et arest on ainult arestimajas. Sellist varianti, et arestialune viiakse karistust kandma vanglasse, enam ei ole.

Parrest: Jah, kuid siin normis on arestialune sees.

Pikamäe: Siis on see normi koostamise viga, kuna selline põhimõtteline otsus vangistusseaduse suhtes on tehtud juba ammu.

Kärsten: Kontrollime selle üle.

Kerstna-Vaks: Ma pean Andra Pärsimäe sõnavõtu kohta ütleva, et me ei määra tegelikult kõigile kolm korda 5 eurot. Esiteks sellepärast, et riigilõivu kontrollib maakohus ja ringkonnakohus ei kontrolli riigilõivu ja ei määra seetõttu ka selliseid summasid. Meie selliseid asju ei tee. Ma ei soovita sellist praktikat määruskaebustega võitlemiseks.

Saar: Mõjude analüüsiks on veel vara aga kui määruskaebuseid ettevalmistav menetlus liigub halduskohtust ringkonnakohtusse ja selle ettevalmistava menetlusega kaasneb paratamatult ka tehnilist tööd. Mis sellest saab?

Kärsten: Täna ei oska veel öelda. Mõtleme sellepeale ja võtame mõjude hindamisel arvesse.

Kiidjärv: Kas ma kuulsin õigesti, et menetlusabi andmine haldusajades on plaanis viia halduskohtu alla?

Kärsten: Jah, lisame sellesse samasse eelnõusse kindlasti normi, mis viib halduskohtumenetluses antava menetlusabi halduskohtusse.

Pikamäe: Toetan seda muudatust väga, kuna Riigikohtu esimees istub aastas vähemalt neli erikogu sellel teemal, et milline kohus on pädev andma halduskohtumenetluses riigiõigusabi. Praegu otsustab menetlusabi andmise maakohus. See on täiesti absurdne norm.

Saarmets: Põhjus oli see, et maakohtuid on rohkem.

Pikamäe: Senine kogemus näitab seda, et sellest ei saa kohtusüsteem aru. Meil on vähemalt neli erikogu asja aastas, kus me lahendame seda probleemi.

Saarmets: Küsimus ei ole tegelikult seaduses vaid rakenduspraktikas. Maakohus ei pea seda kuhugi saatma, vaid peab selle ära lahendama. See norm tuli 2004. aastal ja põhjus oli see, et sellel inimesel, kes vajab riigi õigusabi, on lähemal minna mõnda maakohtusse.

Pikamäe: See 2004. aasta eksperiment tööle ei ole läinud ja kohtud endiselt seda ei aktsepteeri, mistõttu võiks selle muudatuse ära teha.

Pappel: Kas mingi konkreetne norm on ka pahatahtlike kaebajate suhtes rakendamiseks või on üldine kaebeõiguse piiritlemise norm? Eelmine kord KHN-is neid muudatusi ette kandes oli ka mingi konkreetse normi ettepanek.

Kärsten: Meil oli ka „musta nimekirja“ norm, kuid elavate arutelude tulemusena jäi ainult üldine norm.

Pilving: See ongi see sama HKMS § 121 lg 2 p 2¹.

Pikamäe: Tegemist on väga olulise eelnõuga. Probleemid, mida seal puudutatakse, on väga praktilised. Palve oleks selle eelnõu menetlemisega edasi liikuda nii kiiresti kui võimalik. Kinnipeetavate kaebuste tohutu tulv on väga suur ja need kummalised menetlused, mis suure menetluse sees meil koguaeg tekivad, produtseerivad täiesti tarbetut kaebuste massi. Püüaks ära

lahendada need asjad, mis kõige teravamad on, üks muude teemadega on aega tegeleda järgmistel kordadel. Menetlus on väga praktiline asi ja selle taga seisab kinni palju halduskohtu tegevusi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkub Katariina Kärsten

6. Ülevaade 2016. aasta kohtute eelarve kujundamise põhimõtetest – KS § 41 lg 2 alusel –
Justiitsministeerium, Rasmus Karja

Karja: Alustuseks teeksin kokkuvõtte selle aasta eelarve läbirääkimiste protsessist kohtutega. Alustasime läbirääkimistega juba oktoobri alguses, kui saime kokku kohtudirektoritega ja kaardistasime kõige suuremad mured, mis kohtutel on seoses eelarvetega nii 2015. aastal kui ka tulevikku vaadates. Seejärel saime oktoobri lõpus eelarve läbirääkimiste raames kokku kohtutega formaalselt ja leppisime kõigi kohtutega kokku eelarved, murekohad ja soovid. Praegu peaks olema kõigi kohtutega vaidlusküsimused lahendatud ja eelarved lõplikult paigas.

Tõhusama õigusemõistmise projekt jätkub ka 2016. aastal. Selle aasta alguses sõlmitud lepingud kestavad kuni 2018. aastani. Nendes sisalduvad eesmärgid ja rahalised kokkulepped on juba varasemalt kokkulepitud ja need summad lisanduvad kohtutele vastavalt lepingutes kokkulepitule. Peale eelarveläbirääkimisi kohtusime kohtutega ühise laua taga kohtujuhtide nõupäeval, kuna sügisel tuli väga kiirelt valitsuse otsus, et avalikku teenistust hakatakse kärpima ja selleks on kehtestatud kõigile avaliku teenistuse asutustele piirmäärad, et avalike teenistujate arv ei suureneks. Selles osas saime kõigi kohtutega ühiselt kokku ja leppisime kokku piirnormides ning nendes arvudes, palju aktiivseid teenistujaid saab igas kohtus olla, et me 2016. aasta maikuuks mahuksime 1000 teenistuja piirarvu sisse. Kohtujuhtide nõupäeval said piirarvud kõigi kohtutega kokkulepitud ja kõik kohtud on kinnitanud, et nad saavad oma piirarvuga hakkama. See kohtutele seatud piirarv tekkis selliselt, et 2015. aasta 1. juuni seisuga külmutati kõigi avalike teenistujate arv ja sellest arvust ei tohi olla üheski asutuses rohkem teenistujaid 2016. aasta 1. mai seisuga. Kui mõnes asutuses on selleks kuupäevaks rohkem teenistujaid, siis tekitatakse nendele asutustele läbi eelarve vähendamise sundseisund ja nad peavad koondamisi läbi viima. Kahjuks selgus novembrikuistel eelarveläbirääkimistel kohtutega, et kohtutel on võrreldes 1. juuni 2015. aasta seisuga 12 teenistujat rohkem. See on ka täiesti mõisteta, kuna piirarv kehtestati suve seisuga, mis kohtutel oli palju kohti täitmata ja osa konkursse ei olnud veel üldse välja kuulutatud. Seega peavad esimese ja teise astme kohtud minisuguseid ümberkorraldusi tegema ja teenistujaid vähendama. Kõige suurem mõju on maksukäsuosakonnale ehk Pärnu Maakohutule, kus me oleme kokku leppinud, et koondatakse 5 ametnikku. See vähendamine on võimalik tänu sellele, et maksekäsuasjade osakaal on veerandi võrra vähenenud ja seega ei ole ametnike sinna enam nii palju vaja. Me ei võta seda raha ära, mis sealt üle jääb, vaid kõik personalivahendid jäävad kohtute eelarvesse alles. Seega on maksekäsuosakonnas võimalik tööd ümber korraldada ja anda tublimatele rohkem ülesandeid ning maksta sellest tulenevalt vääriskamat tasu. Koondamine ei tekita maksekäsuosakonna jaoks rasket olukorda, vaid nad saavad teha sisemisi ümberkorraldusi.

Kui rääkida kohtute eelarvest üldiselt, siis eelarve vähenemine on umbes ühe protsendi ligi ehk absoluutarvult umbes 200 000 eurot. Eelarve vähenemisel on kaks tegurit – majandamiskulusid on vähendatud tsentraalselt ja teine vähendamise artikkel on kohtunike palga indekseerimine. Prognoos on, et järgmisel aastal see indeks väheneb. Indeks väheneb seetõttu, et viimastel aastatel on meil vähenenud tarbijahinna indeks ehk elu Eestis on statistiliselt lüüdnud odavamaks. See on alles esialgne prognoos ja Rahandusministeerium ütleb lõpliku arvu alles I kvartali lõpus ja siis selgub, millised on kohtunike palgad ning kas tuleb Rahandusministeeriumilt lisaraha taotleda.

Tagasi tulles majandamiskulude juurde, millest rääkisime pikalt ka eelmises KHN-is. Need on eelkõige kohtukulud, mida kohtud ise kontrollida ei saa ja mille tasumise kohustus tuleneb seadusest. Kuna majandamiskuludeks ettenähtud vahendid on vähenenud ja ma näen pikas perspektiivis, et valitsus soovib neid ka edaspidi vähendada, et sundida tegema avalikus teenistuses ümberkorraldusi, siis peavad ka kohtud hakkama paratamatult eelarveliselt rohkem jälgima kohtukulude osa. Seetõttu oleme sellel aastal eraldi välja toonud kohtukulude osakaalu kohtute eelarves, mida oleme arvestanud 2015. aasta reaalse täitmise prognoosi pinnalt. Need kulud on paratamatult arvestatud puudujäägiga, kuna meil lihtsalt baassummana seda raha ei ole, et kõigi kohtute kohtukulud katta ja seetõttu oleme me ka 2016. aastal arvestanud reservis oleva summaga, et seda puudujääki katta.

Reservi jaotuse juurde minnes, siin suuri muudatusi ei ole. Reservi kõige suurema osa moodustab vabade kohtunikukohtade raha, mis kandub järgmisesse aastasse ja sellest moodustub iga aasta reserv, mida Justiitsministeerium saab erinevateks tegevusteks kasutada. Sellel aastal ongi osa sellest arvatud kohtukulude reservi, iga-aastane koolituskulu, jätkame kohtutele tsentraalselt õiguskirjanduse ostmist ja toetame välissuhtlust. Traditsiooniliselt on reservi jaotuses sisse arvestatud meie infotehnoloogia kulu, mille arvelt arendatakse 2016. aastal eelkõige kohtute infosüsteemi, digitaalset kohtutoimikut ning soetatakse kohtutesse juurde videokonverentsi- ja helisalvestusseadmeid.

2015. aastal loobusime Tallinnas Tondi ruumidest, kus asusid registrid ja selle raha arvelt oli võimalik suurendada kohtulike registrite personali ja majandamiskulusid, mille arvelt tõstetakse kohtunikuabide ja tugiteenuste töötajate palka ning registritel ei ole probleemi kohtukulude puudujäägiga.

Selline kulude vähendamine ei ole üheaastane projekt, vaid valitsus on seda ette näinud ka järgmisteks aastateks ja seetõttu peab ka kohtusüsteem sellele reageerima. Oleme teinud ministrile ettepanekud, mida saaks kohtusüsteemis teisiti teha. Esimese praktilise asjana 2016. aastal soovime ellu viia idee, et kohtukordnike teenistus asendada eraturvateenistusega ehk kaotada ära kohtute koosseisus olevad kohtukordnikud ja palgata professionaalsed eraturvafirmad.

Pikamäe: Septembrikuises KHN-is me andsime arvamuse riigieelarve seaduse juurde ja mäletatavasti me ei toetanud kohtute majandamiskulude vähendamist praeguses olukorras. Mis on sellest saanud?

Karja: See edastati Rahandusministeeriumile ja nad teadsid seda oodata ning teadsid selle sisu, kuid ma ei ole näinud, et see arvamus oleks mõnes seletuskirjas olnud ära toodud. Ma ei tea, kas Riigikogus on seda punkti arutatud riigieelarve läbirääkimiste käigus. Me uurime, miks see Rahandusministeeriumist seletuskirja ei jõudnud.

Pikamäe: Mis puudutab kõrgemate riigiteenistujate palgaseaduses ette nähtud indeksit. Kas parlament on selle indeksi probleemiga tegelenud?

Laanet: Põhiseaduskomisjon on seda küsimust mitteametlikult arutanud ja me mööname, et see ei ole väga hea lahendus olnud. Praegu pole seda eelnõud põhimõtteliselt laual. Poliitiline olukord on praegu selline, et seda teemat keegi väga käsitleda ei taha.

Pikamäe: Kuidas te indeksi praktilist vähenemist parlamendi puhul olete läbi mõelnud? Uus indeks ilmub esimese kvartali lõpus nagu seadus ette näeb, kuid esimese kvartali jooksul tuleb muuhulgas ka kohtunikele palk välja maksta vana palgamäära kaudu. Kas hiljem nõutakse see vahe tagasi?

Karja: Me oleme eelarves juba arvestanud prognoosiga ja sellega, et prognoos on väiksem ning eelarves on seetõttu kohtunike palga raha, võrreldes 2015. aastaga, vähenenud. See vähenemine on aga väga väike. Näiteks esimese astme kohtuniku palk väheneb 6 eurot ja teise astme kohtunikul 7,45 eurot.

Pikamäe: Ma saan aru, et ka parlament pole veel arutanud, et kuidas see praktikas välja peaks nägema. Siiani on olnud trend vastupidine ja nüüd, kus ta pöördub, on sellistele üksikküsimustele samuti vaja vastus leida.

Laanet: Parlament ootab vastuseid valitsuse poolt.

Pikamäe: Mis seis on esimese ja teise astme kohtute majandamiskuludega, millest kaeti menetlusse kaasatud kolmandate isikute kulusid?

Karja: Need kulud vähenesid ja on endiselt puudujäägis. Oleme kõigi kohtutega seda arutanud ja kohtud on kinnitanud, et eelarvetesse arvestatud baassummadega nad välja ei tule. Seetõttu oleme me fakti ees, et peame ka järgmisel aastal kasutama kohtunike kasutamata palgaraha selle puudujäägi katmiseks. Seda probleemi tõstab veel rohkem esile see, et Rahandusministeerium on kinnitanud, et 2017. aastast minnakse üle kohtunike arvestuslikule rahastamisele ja see tähendab seda, et siis ei ole Justiitsministeeriumil võimalik enam seda raha kasutada. Kohtute reserv kuivab kokku ning realselt ei saa arvestatud puudujääki katta muude vahendite arvel.

Pikamäe: Tahtsingi välja jõuda selleni, et kui kohtunike palgaarvestussüsteem läheb üle teistele alustele ja seda hakatakse maksma nii nagu see täna toimub Riigikohtu puhul ehk see on arvestuslik ja mingisugust vaba reservi ei ole, siis sellega koos tuleb Rahandusministeeriumile selgeks teha, et sellisel juhul tuleb ka kolmandate isikute kulude katmisega minna samasugusele süsteemile. Vastasel juhul neid rahasid lihtsalt ei ole. Kriitiliselt tuleks üle vaadata ka kolmandatele isikutele hüvitatavate kulude piirmäärad, et kas nad kõik on vajalikud ja põhjendatud.

Karja: Järgmise aasta siseauditi tööplaani on arvestatud kolmandate isikute kulude siseaudit kohtusüsteemis ja need piirnormid vaadatakse üle.

Pikamäe: Nende kulude katmine kohtute eelarvest ei ole põhimõtteliselt õige ja kohtuid ei tohi panna sellisesse olukorda, kus kohtud nende kulude hüvitamiseks peavad kasutama majandamiskuludeks mõeldud raha.

Kiidjärv: Kas maksekäsuosakonda tuleb vähem asju ja millega see seotud on?

Karja: See on seotud sellega, et vahepeal leidsid kiirlaenukontorid võimaluse moodustada ise vahekohtud ja seetõttu lahendasid enamikke kiirlaenudega seotud vaidlusi vahekohtud ja need asjad ei jõudnud seega maksekäsuosakonda. Justiitsministeeriumis on ettevalmistatud eelnõu, mis jõustus suvel, mille kohaselt vahekohtute tegevust reguleerivad reegleid korrastatakse. Seega tulevad asjad maksekäsuosakonda tagasi, kuid mitte nii suures ulatuses, nagu neid eelnevalt oli.

Pilving: Eelarverisk halduskohtutes on varjupaigataotlejad. On olnud sisulisi vaidlusi ja neid asju tuleb järjest rohkem. Probleem on selles, et neid inimesi ei saa ülearu kaua kinni pidada. Paljud neist ootavad kinnipidamiskeskuses ja nende kinnipidamiseks seal on piirmäärad. Selle aja jooksul peab sisulise vaidluse ära lahendama. Halduskohtutes tuleks kiirendatud korras neid varjupaigataotlusi menetleda. Hetkel me ei näe, et see mass nii suur oleks, et varjupaiga asjade prioriteediks seadmine aeglustaks teiste asjade menetlust oluliselt, kuid seda olukorda tuleb jälgida.

Parrest: Selleks valitsus eraldab raha.

Karja: Jah, selleks valitsus lubab oma reservidest raha. Nad on juba küsinud meie käest prognoosi ja me oleme arvestanud tõlkekulude suurenemisega, menetluskulude suurenemisega ja oleme öelnud, et kui tuleb kriisisituatsioon, siis vajame täiendavat raha abipersonali palkamiseks.

Pilving: Siis ma võtan seda vekslina. Mis puudutab personali koondamist, siis võib-olla on see paratamatu – kui raha ei ole, tuleb otsi kokku tõmmata. Kuid sellisel juhul pooldan ma ülesannete ülevaatamist, vajadusel seaduste kiiret muutmist ja menetluse lihtsustamist. Ma ei ole nõus sellega, et me näiliselt võtame isikud riigi palgalt ära ja ostame teenust sisse. Teenuse sisse ostmine on alati kallim, tülikam ja tekivad hankevaidlused. Kohtukordnike puhul tekib küsimus, kas see ei ole riigi tuumikfunktsioon. Soovitan selle teema enne läbi analüüsida. Praegu on kordnik ka kohtu ametnik ja sellisel juhul tuleb seadust muuta, kuid on küsitav, kas selline muudatus oleks põhiseaduspärane. Ma ei toeta seda, et paberil näitame ametnikke vähem, säästmata tegelikult raha.

Parrest: Mina toetaksin siin kindlasti Ivo Pilvingut. Kui võtta kohtukordnike asemele eraturvafirma, siis turvamehel on ainult turvaseadusest tulenevad valduse kaitsmise õigused ehk tema kohustus on kaitsta maja. Selle suhtes, mis majas sees toimub, ei ole tal mingeid õiguseid. Kui me vaatame kordnike ülesandeid, siis seal on ikkagi relva kasutamine, tal on õigus kasutada sundi ning veel muid õiguseid, mistõttu on eraturvafirmade kasutamine väga küsitav.

Ühel koosolekul Siseministeeriumis, kus me Rasmus Karjaga koos osalesime, tõstatasime küsimuse tõlke suhtes. Meil on Õiguskantsleri Kantseleis sellega samuti probleem, et tõlke on vähe ja nad on ülekoormatud ja tunnihind on väga kallid. Selle teemaga võiks koordineeritult ja tsentraalselt tegeleda. Me ei jõudnud selle diskussiooniga kuhugi, kuid tõlkide teemaga on kõigil sama probleem terves riigis.

Laanet: Igapäevaselt on abipolitseinikud tänavatel, et võib-olla võiks ka kohtusse abipolitseinikud tuua.

Karja: See ei tähendaks seda, et kohtutes kõik kordnikud kaoksid ära, vaid eelkõige on silmas peetud neid kordnikke, kes tervitavaid kohtusse saabujaid uksepeal. Kohtute seaduses on säte, et halduslepinguga saab riik anda kordnike ülesanded üle eraturvafirmale, kuid seda tuleb kindlasti analüüsida, kas see säte on põhiseadusega kooskõlas. See on üks alternatiiv paljude teiste kõrval.

Perling: Mulle tuli meelde, et kordnikega seoses oli seadusega probleem.

Karja: See on eelnõuna valmis ja on kooskõlastusringil käinud ning see eelnõu ootab hetkel ühte teist kohtute seaduse eelnõud, et minna valitsusse.

Pikamäe: Kohtusüsteemi eelarve koostamisel peaks mingil määral prognoosima ka asjade arvu dünaamikat. Parlament on vastu võtnud eelnõu, millega alandatakse valimisiga kohaliku omavalitsuse valmistel ja selle eelnõu kohaselt tuleb kohtusüsteemi juurde paarsada asja, mida täna ei ole. Teiseks peaks jõustuma 1. septembrist 2016 ulatuslik kriminaalmenetlusseadustiku muudatuste pakett, millega antakse kohtusüsteemile juurde palju selliseid küsimusi, mida seni on lahendanud uurimisasutus ja prokuratuur. Kas selle eelnõu rakendamiseks eraldas valitsus raha ja mis sellest rahast saanud on?

Karja: Kahjuks valitsus keeldus selleks raha andmast. Valitsus ütles, et Justiitsministeerium peab selleks leidma eelarvevahendid oma eelarvest.

Pikamäe: Sellisel juhul ma eeldaksin, et ministeerium analüüsib, kas seda eelnõud saab 2016. aasta 1. septembrist jõustada või tuleb see edasi lükata.

Perling: Minul on andmed, et põhiõiguste pakett sai valitsusest raha. Raha ei saanud kannatanu direktiiv. Minu meelest me viimane kord nägime seal tabelis, et suurema osa rahast sai Registrate- ja Infosüsteemide Keskus endale. Prokuratuur peab muutma oma tööd ja leidma lisaressursse, kuna raha läks Registrate- ja Infosüsteemide Keskusele.

Karja: Personali osas ei saanud põhiõiguste pakett raha, kuna need rahad olid väga suured. Registrate- ja Infosüsteemide Keskus sai raha infosüsteemide ümbertegemiseks, et uusi menetlusi oleks võimalik infosüsteemi kanda.

Perling: Aga kui pole inimesi, kes neid asju menetlevad?

Karja: Mina olen aru saanud, et personali osas raha ei leitud ja paluti igal ministeeriumil ise leida see raha.

Pikamäe: Sellisel juhul ma jään ikkagi selle ettepaneku juurde, et ministeerium peab kaaluma, kas selline eelnõu on võimalik 2016. aasta 1. septembrist jõustada. Ei ole võimalik selline olukord, kus valitsus saadab parlamendile eelnõu, millega kaasneb suur kulude tõus teatud menetlejate lõikes, kuid selleks raha ikkagi ei eraldata. See ei ole mõistuspärane toimimine. Ei saa vähendada kohtusüsteemis inimeste arvu, kohtusüsteemi majandamiskulusid ja teiselt poolt anda kohtusüsteemile palju uusi asju lahendada ning selle jaoks raha mitte eraldada.

Perling: Mina pean toetama kohtu ressursi teemat selle kohapealt, et praegu on valitsus öelnud, et prioriteet on kuritegelik vara. Põrkume sellega, et esitame taotluse kuritegeliku vara äravõtmiseks ja kohtul läheb selle menetlemiseks nädalaid. Fakt on see, et me ei saa seda raha ära võtta kui kohtul pole ressursi seda toimingut vastu anda. Üks on ressursi pool ja teine on kuritegevuse vastu võitlemise pool.

Pikamäe: Oleme seda teemat riigi peaprokuröri arutanud ja tuleb välja, et kohtute ressursid on selline, et vara arestimise taotluse määrust ja kohtu vastust sellele tuleb oodata kaks nädalat.

Perling: Jälitustegevuse luba ootame päevi. Ilma kohtu loata ei tehta mitte midagi. Kui lisandub veel üks hulk toiminguid, milleks ressursid puudub, siis me ei saa vastutada kuritegevuse vastase võitluse eest.

Luha: Kas kõigi kohtutega on see probleem, et neid määruseid tuleb pikalt oodata?

Perling: See kipub nii igal pool olema, kuid põhiline probleem on Tallinnaga. Mina usun seda kui kohtunikud ütlevad, et neil ei ole ressursi.

Karja: Ministeeriumis on arutatud, et selle eelnõu jõustumise võiks edasi lükata. Seda enam, et järgmistel aastatel on meil fookus sellel, et menetlusseadustikes tuleb vähendada menetlustoimingute arvu. Kindlasti kommunikeerin ministeeriumi sees edasi KHN-i arvamust.

Pikamäe: Esiteks toetan seda, mida Ivo Pilving ütles, et kui olukord on selline, et tuleb vähendada teenistujaid, siis on ülimalt oluline, et sellele eelneks analüüs, kas on võimalik vähendada kohtusüsteemi töömahtu. Kas kõikide asjadega, millega täna kohtusüsteem tegeleb, peab ta tegelema? Kas peab olema võimaldatud sellises mahus edasikaebeõigus?

Teiseks kui vähendame teenistujaid ja eelarvet, siis ei ole loogiline anda ülesandeid juurde. Siin peab olema ikkagi mingisugune tasakaal.

Kolmandaks olen nõus ka sellega, mida ütles Ivo Pilving kohtukordnike kohta. Tuleb analüüsida selle põhiseaduspärasust. Ostes teenust sisse lisandub sellele ka käibemaks ja ma kahtlen, kas nende samade rahadega, millega hetkel peetakse üleval kordnike süsteemi, on võimalik osta teenust sisse eraturvafirmalt.

Karja: Ei ole.

Pikamäe: Sellisel juhul on see tupiktee. Ja viimaseks, mis puudutab kohtunike palgaraha arvestuspõhiseks muutmist, siis seda põhimõtteliselt saab ainult toetada, kuna see lõpetab ära manipuleerimise vabade kohtunikukohtadega ja see tagab selle, et vabale kohtunikukohale kuulutatakse konkurss välja kohe, kui koht vabaneb. Aga see tähendab kindlasti seda, et ministeerium peab taotlema ka vähemalt kolmandatele isikutele hüvitatavate kulude arvestuspõhiseks viimist. Eelarve vahendite puudumise tõttu tuleks kaaluda nende eelnõude edasilükkamist, mis kohtu töökoormust suurendavad.

Kerstna-Vaks: Käisime Urmas Reinolaga Euroopa apellatsioonikohtute presidentide konverentsil Turus ja üks keskne teema oli filtrid ringkonnakohtu menetluses. Soomes hakkas see seadus kehtima väga laias mahus novembrikuus. Seal on loamenetlus ja kriminaal- ja tsiviilasjades on võimalik kohaldada filtrit. Nad on võtnud kogemusi Rootsist. Filtri-süsteemi on mitmed Euroopa riigid edukalt kasutamas ja võib-olla peaksime ka meie sellele mõtlema.

Pikamäe: Ma olen täiesti selle poolt. Praegu on nii, et kes iganes soovi avaldab, selle asja arutatakse kõigis kolmes astmes. Samuti on menetluse sees menetluse kulgu otsustavad üksikotsused vaidlustatavad. Kas see peab nii olema? Tegelikult väljendub siin suur umbusk esimese ja teise astme kohtunike töö vastu. Siin võiksid olla ikkagi mingid mõistlikud piirid. Sellist edasikaebe süsteemi mina kuskilt mujalt Lääne-Euroopast ei tea.

Kiidjärv: Toetan ka seda seisukohta. Laste hooldusõigusega seotud küsimustes saab kaevata iga liigutuse peale ja menetlus venib aastate pikkuseks. On tehtud ettepanekuid, et kaebeõigust peaks piirama ja filtreid rakendama.

Pikamäe: Kui me räägime ressursi piiramisest, siis tuleks vaadata sisuliselt süsteemile otsa ja tuvastada, millised on sisulised kokkuhoiu kohad.

Otsus: KHN annab arvamuse 2016. a kohtute eelarve kujundamise põhimõtete kohta.

Kohvipaus 15.17-15.30

Lahkub Villu Kõve.

7. Kohtute seaduse muutmise eelnõu kavand (asenduskohtunik ja aseesimees) – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja

Pikamäe: Meenutan, et arutasime seda eelnõud ka septembrikuisel KHN-i istungil ja tegime hulga märkusi. Nüüd on eelnõu põhimõtteliselt ümber töötatud ja uus eelnõu on materjalidena välja saadetud.

Karja: Eelmises KHN-is arutasime ja jäi kõlama põhimõtte, et asenduskohtuniku ja aseesimehe institutsioonid on vajalikud ja need tuleb kohtusüsteemi tuua Eelmine kord tõusetus rida rakenduslikke küsimusi, mida eelnõu kavand ei lahendanud ning seetõttu oleme vahepealsel ajal teinud selle eelnõuga suurt tööd ja see on eelmisest täiesti erinev. Muudatuste läbiv mõte, milleni oleme ministeeriumis jõudnud, on see, et asenduskohtunik kui institutsiooni rakendumine on efektiivne ainult siis, kui kohtuniku koht vabaneb. Siis peab asenduskohtunik operatiivselt hakkama seda vabanenud kohtuniku kohta täitma. Mida rohkem kuid mööda läheb, seda rohkem jäägid suurenevad ja teiste kohtunike töökoormus suureneb. Vaatasime veelkord kriitiliselt üle selle, kuidas asenduskohtuniku institutsioon on lahendatud teistes Euroopa riikides ja kuidas kasutada ära Eestis hetkel olevaid ressursse.

Jõudsime arusaamisele, et peaksime ära kasutama rohkem kohtujuriste. Just neid kohtujuriste, kes näevad ennast tulevikus kohtunikena, kes on piisava kvalifikatsiooniga, kes on ära teinud kohtunikueksami ja ootavad seda aega, millal nad saavad kandideerida soovitud kohale või millal nad osutuvad konkursil valituks. Seetõttu oleme uues asenduskohtunike eelnõus ette näinud, et asenduskohtunike me näeme kohtujuriste. Asenduskohtuniku tuleks näha sama kohtu kohtujuristi, kes nimetatakse samadel alusetel kohtunikuks kui tavaline kohtunik. Nende erisus on selles, et asenduskohtuniku konkursil saavad osaleda ainult kohtujuristid. See oleks üheks vaheetapiks, et saada alaliseks kohtunikuks, kuna ka eelmises KHN-is jäi kõlama see mõte, et asenduskohtunik ei saa olla alaline lahendus. Saab olla vaid ajutine lahendus. Peame pürgima selle poole, et kohtusüsteemis oleks alalise teenistuskohaga kohtunikud, kes on kindlas kohtumajas ja sellest me olemegi lähtunud. Eelnõu keerulisem pool on see, et kohtusüsteemi liisraha tulemas ei ole ja me peame hakkama saama olemasolevate ressurssidega. Seetõttu olemegi eelnõu kavandis ette näinud seda, et kui asenduskohtunikuks määratud kohtujurist täidab asenduskohtuniku ülesandeid, siis ta saab selle vaba koha kohtuniku palka, kuid kui ta täidab kohtujuristi ülesandeid, siis ta saab seda palka, mida saavad kohtujuristid. Kõik muud sotsiaalsed tagatised ja kõik muud põhiseadusest ja kohtute seadusest tulenevad ametikitsendused, mis on seotud tema ametikohaga, jäävad aga alles.

Asenduskohtuniku valimisega tegeleb Riigikohtu juures olev kohtunikueksamikomisjon, kohtumaja, mille juurde asenduskohtunik läheb, nimetab Riigikohtu üldkogu ja president nimetab asenduskohtuniku ametisse. Hetke, millal kohtunik hakkab täitma kohtuniku ülesandeid ja talle jagatakse kohtuasju, määrab kohtu esimees. Kui vabaneb kohtuniku ametikoht seoses sellega, et kohtunik läheb pensionile, lapsehoolduspuhkusele või kohtunik asub tööle osalise tööajaga, siis selle vabaneva ressursi arvelt on kohtu esimehel võimalik määrata asenduskohtunikule tööülesanded ja jagada talle asju tööjaotusplaanis.

Asenduskohtuniku eristab tavalisest kohtunikust see, et asenduskohtuniku noorkohtuniku periood võiks olla 5 aastat, kuna asenduskohtunik ei täida koguaeg kohtuniku ülesandeid. Seetõttu, et saaks veenduda asenduskohtuniku sobilikkuses, peaks olema see periood 5 aastat.

Selle eelnõuga soovime luua ka aseesimehe instituudi. Selle osas ei olnud eelmine kord sisulisi ega rakenduslikke vaidlusi. Oleme natukene muutnud aseesimehe sätet ning toonud sisse põhimõtte selle kohta, kui palju võib olla aseesimehi konkreetses kohtus. Oleme ette näinud, et kui kohtus on 30-59 kohtuniku, siis võib esimees määrata ühe aseesimehe ja kui kohtus on üle 60ne kohtuniku, siis võib esimees määrata kuni 2 aseesimeest. Muutsime seda põhimõtet lähtudes sellest, et ei tekiks juhtimise paljusust kohtus ja juhtkonna suurus oleks proportsioonis kohtunike arvuga.

Uuendus, millest me eelmises KHN-is ei rääkinud on see, et seaduses on praegu kehtestatud kindel kohtuniku palk kui ka lisatasud. Seetõttu oleme leidnud, et mõistlikum ja operatiivsem oleks see, kui kohtunikele määratud lisatasud saaks kohtu esimees kehtestada oma käskkirjaga. Formaalne menetlus tuleks viia kohtutesse, kus see saaks toimuda otstarbekalt ja operatiivsemalt.

Saarmets: Lugesin eelmise KHN-i protokollit ja nüüd on põhimõtteliselt see, mis seal kirjas oli, vormistatud siia eelnõusse. Kui asenduskohtunik on sisuliselt kohtujurist, kes vahepeal käib ja teostab kohtuniku ülesandeid, siis veider on see, et asendajaks vormistada saab teda siis kui ta on juba 6 kuud ametis olnud ja on läbinud kohtuniku oskuskoolitused. Mida ta esimesed 6 kuud teeb ja miks ta

siis ei või asenduskohtunik olla? Kohtunikuks saamise eelnõus ei ole sellist piirangut, lihtsalt vähendatakse inimese koormust, et tal oleks võimalik koolitustel osaleda. Kui ta on ametisse nimetatud, siis ta peaks kohtuniku tööd tegema. Tagatise asenduskohtunikul ei ole, kuna palk on ainuke tagatis, mis kohtunikel veel on ja seega on tal ainult kitsendused. Kas see palgasüsteem sellisel kujul on põhiseadusega kooskõlas?

Karja: Selleks, et me saaksime nimetada kedagi kohtunikuks, siis see ei tähenda ainult ametinimetust ja võimet kirjutada lahendeid, vaid ka seda, et isik on sõltumatu ja sõltumatuse garantiiks on sotsiaalsed tagatised ja ametikitsendused. Selles suhtes on rõhuasetus õige, kuna palk on problemaatiline. Oleme vaadanud teiste riikide praktikat ja seal saab kohtuametnik kohtuniku palka ainult siis, kui ta teeb kohtuniku tööd. Soomes on samasugune süsteem, kus kohtuametnikest saavad ajutiselt kohtunikud ja nad saavad ajutiselt kohtuniku palka ning kui nad täidavad kohtuametnike ülesandeid, siis nad saavad kohtuametnike palka.

Põhjus, miks 6 kuud alguses kohtuniku tööd teha ei saa on see, et see ring, keda võib määrata asenduskohtunikuks on kohtujuristid. Selleks, et tagada, et kohtujurist on täiesti valmis kohtuniku kohustusi täitma, peab ta läbima teise eelnõuga tulevad kohtunike spetsiaalkoolitused ja saama aru, milles kohtuniku töö reaalsetel seisneb.

Pilving: Eelnõu on võrreldes eelmise KHN-iga paranenud, kuid siin on ebaloogilisused. Tundub, et asenduskohtunikuks saamise kriteeriumid on kitsamad, eriti võrreldes nende kavadega, mida on kavandatud kohtunike puhul. Miks seda ringi lukku panna, et asenduskohtunikeks saaksid ainult kohtujuristid? Miks ei saa advokaadid või vallasekretärid tulla asenduskohtunikuks, kui alaliseks kohtunikuks nad saavad tulla?

Kõige rohkem häirib mind topelt ametisse nimetamise süsteem. Lõpliku otsuse, et kohtujuristist saaks asenduskohtunik, teeb kohtu esimees. Minu meelest selline lahendus ei ole loogiline ja ei sobi praegusesse süsteemi. Parem oleks see, kui Riigikohtu üldkogu hindaks asenduskohtuniku rakendamise põhjendatust. President nimetab asenduskohtuniku ametisse, kuid teenistuskoha võiks määrata Riigikohtu üldkogu.

Karja: Riigikohtu üldkogu ongi see, kes määrab asenduskohtuniku teenistuskoha.

Pilving: Aga selleks, et kohtujuristist saaks asenduskohtunik, siis on siin ikkagi kohtu esimehe pädevus sisse kirjutatud.

Karja: Esimehe pädevus on selles, et mis hetkest hakkab asenduskohtunik saama kohtuasju, mida lahendada. Eelnõu mõte on see, et kohtutes oleksid asenduskohtunikud olemas ja kui kohtus mõni koht vabaneb, siis sellest hetkest otsustab kohtu esimees, et asenduskohtunikule hakatakse asju jagama.

Pilving: Riigikohtu üldkogu on suhteliselt operatiivne ja vajadusel saab ka kirjalikult teha otsuse. Seda ei maksa karta, et Riigikohus pikalt mõtleb. Minu meelest peab olema väline kontroll just selles etapis, kus otsustatakse, kas kohtunik tööle panna või mitte.

Pappel: Eelmises eelnõus oli sees ka selline võimalus, et asenduskohtunikuks saab kasutada juhtudel, kui on töökoormuse äkiline tõus. Praegu seda ettenähtud ei ole. Pean silmas näiteks Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegiumi või ka Tartu Halduskohtul probleeme töökoormuse ajutise äkilise tõusuga. Kas seda regulatsiooni ei peaks täiendama, et see ei oleks piiratud ainult kohtuniku eemal olemisega?

Eelnõu on väga kohtu esimehe keskne. Tal on õigus ise tööjaotusplaani muuta ilma, et oleks kohtu üldkogu nõusolek. Ma ei leia, et see peaks nii kiireloomuliselt käima, et kohtu esimees, ilma üldkogu ära kuulamata, peaks tööjaotusplaani saama muuta. Kohtu esimehe otsustada jääb ka see, kas asenduskohtunik on ise eesistuja või ta osaleb koosseisu liikmena ja lahendab lihtsamaid määruskaebuseid. Kui me ei anna asenduskohtunikule võimalust täiel määral täita kõiki kohtuniku ülesandeid, sealhulgas olla eesistuja, siis ma ei näe sellisel regulatsioonil üldse mõtet. Ma arvan, et kui ta juba seda rolli täidab, siis tal peaksid olema kõik kohtuniku funktsioonid.

Kui inimene tuleb selle sama kohtu kohtujuristide seast, mille tulemusel üks kohtujuristi koht jääb tühjaks, siis praegu on meil väga ranged reeglid koha täitmiseks – tuleb korraldada avalik konkurss. Kas ei oleks võimalik sellistel juhtudel sellest avaliku konkursi nõudest loobuda?

Mis puudutas asenduskohtuniku katseaega, siis siin on nähtud ette 5-aastane katseaeg. Me ei tea kas ta selle viie aasta jooksul üldse kohtuniku ülesandeid täidab või mitte, siis ei paranda see ikkagi olukorda. Võib-olla peaks jääma ikkagi 3-aastase katseaaja juurde ja siduma selle konkreetselt selle ajaga, mis ta on kohtuniku ülesandeid täitnud.

Nõustun Virgo Saarmetsaga selles osas, mis puudutab palka. See ei saa käia üles-alla, et vahepeal saab kohtuniku palka ja vahepeal kohtujuristi palka. Siin võib olla põhiseaduslik probleem arvestades kohtuniku ametikitsendusi ja vastutust.

Karja: Arvestame kõigi ettepanekutega edaspidisel eelnõu täiendamisel. Oleme siin eelnõus kaugenenud sellest, et asenduskohtunik reisiks mööda Eestit ringi. Asenduskohtunikud võiksid olla kõigis kohtutes, et nad saaksid vajadusel operatiivselt tegutseda ja nad liiguksid ainult kohtumajade vahel.

Eelnõud võib täiendada sellega, et kohtu esimees üksi ei otsustaks tööjaotusplaani muutmist vaid peaks ära kuulama ka üldkogu. Oleme eelnõus selgelt öelnud ka seda, et kohtu esimees võib iseseisvalt tööjaotusplaani muuta vaid asenduskohtuniku töö osas, kuid siia saab panna klausli, et tuleb ära kuulata ka üldkogu.

See, et ringkonnakohtus võiks asenduskohtunik lahendada määruskaebuseid, on seletuskirjas meie nägemus asjast ja eelnõu ei näe ette, et asenduskohtuniku tööd peaks ringkonnakohtus selliselt piirama. See on kohtu esimehe võimalus, vaadates konkreetset asenduskohtuniku, otsustada, milliseid ülesandeid talle anda.

Pärsimägi: Me ei aruta seda eelnõud esimest korda?

Pikamäe: Arutame seda juba vähemalt teist korda, kuid seda eelnõu varianti arutame esimest korda.

Pärsimägi: Võib-olla võiks moodustada töörühma ja arutada neid asju seal, kuna igakord tuleb kellelgi mõni uus idee ning me jäämegi siin vaidlema selle üle.

Saarmets: Peaks ikkagi mõtlema, et näiteks kohtujurist asendaks esimese astme kohtuniku ja esimese astme kohtuniku asendaks teise astme kohtuniku. Esimese astme kohtuniku võib-olla tahakski olla vahepeal ringkonnakohtus asenduskohtuniku, et näha seda tööd ja tutvustada ennast kolleegidele, mis võib olla tulevikus konkurssidel kasulik.

Kerstna-Vaks: Olen Virgo Saarmetsaga nõus selle viimase ettepaneku suhtes. Kui septembris see eelnõu saabus, siis nii ma mõtlesingi seda, et esimesse astmesse tulevad kohtujuristid asenduskohtunikuks ja esimese astme kohtunikuks tulevad vajaduse korral ringkonnakohtusse. See oleks loogiline. Tekkis see küsimus, et kui eelnõu saaks seaduseks ja kuulutatakse välja konkursid igasse kohtusse kohtuniku koha täitmiseks, siis võib tekkida olukord, kus Pärnu Maakohtus täidetakse kõik kohad ära, kuid Viru Maakohtus ei täideta ühtegi asenduskohtuniku kohta. Hetkel on Viru Maakohtus puudu 25% kohtunikest. Pärnu Maakohtus neil tööd ei ole, kuna kõik kohad on täidetud, kuid Viru Maakohtus oleks tööd. Kui Riigikohtu üldkogu ütleks, kuhu peab minema, siis saaks asenduskohtuniku suunata sinna, kus neid realselt vaja oleks. Mis sellisel juhul saab? Kui see saab seaduseks, siis millal me realselt asenduskohtuniku saame? Peale seaduse jõustumist tuleb veel läbi viia konkursid ja nad peavad tegema ära kohtuniku eksami.

Karja: Kindlasti ei pea asenduskohtunike kohe leidma igasse kohtusse. Viru Maakohtus peaksime kõigepealt ära täitma kõik vabad kohad. See on teine küsimus, kuidas me leiame need alaliselt sobivad kohtunikuks, kes tahavad Viru Maakohtusse tulla.

Kerstna-Vaks: Mõtlen seda, et kui meil on suurepäraseid asenduskohtunikuks, kuid neile pole tööd anda.

Karja: Me võime asenduskohtunikke kohvri peale elama panna küll, et Riigikohtu üldkogu saaks neid liigutada. Eelmine kord tekitas probleeme see, et millise kohtu alla asenduskohtunikud kuuluvad ja me muutsime seda eelnõud ning leidsime uue lahenduse. Oleme eelnõus näinud ette selle erisuse, et asenduskohtunik saab kandideerida nii esimese astme kohtu, teise astme kohtu kui ka Riigikohtu alalistele kohtadele. Kui asenduskohtunik on ametisse saanud ja ennast tubli kohtunikuna tõestanud, siis tal on võimalik liikuda alalisele kohale ehk ta saab valida endale sama astme raames sobivama koha.

Pikamäe: Mulle tundub, et Andra Pärsimäe mõte teha töögrupp selle eelnõu arutamiseks, on toetamist väärt. Liikmed võiksid olla muuhulgas ka KHN-i liikmed. Lahendus takerdub detailidesse, mis tuleks selles töögrupis läbi arutada. Kui tuleb pidevalt uus eelnõu, siis me ei jõua sellega kuhugi. Märtsikuisel KHN-is võiksid seda uuesti arutada. Võrreldes eelmise eelnõuga, on asi edasi liikunud. Väga hea on see, et on vaadatud võrdlevõiguslikult ka teiste riikide praktikat. Tähele tuleb panna ka seda, et põhiseadus kuskil mujal ei pruugi olla samasugune nagu meie põhiseadus. Fakt on see, et meie põhiseadus seab kohtuniku ametisse nimetamisele omad nõuded. Asenduskohtunik ei saa olla keegi teine kui kohtunik. Võimalik, et kohtujuristi saaks õigusemõistmisesse kaasata esimeses astmes, kuid teises astmes ei saa see kindlasti nii olla. Võib-olla peaks siin olema mingi erinev mehhanism nende ülesannete täitmiseks teise astme kohtus. Võiks teha juba jaanuaris töörühma, kes eelnõu põhiseaduslikud ja praktilised probleemid läbi töötab.

Aseesimehe regulatsioon § 12² on näide erakordselt halvast õigusloomest. Milleks seda vaja on? Miks on vaja kõiki asju nii detailselt seaduses lahti kirjutada? Ma ei saa aru, miks on vaja üldse, et oleks aseesimees. Kohtunikud võiksid täita kohtu esimehe ülesandeid, kui kohtu esimees nõnda määrab või kohtu esimees asutuse juhina võib organiseerida ülesannete jaotuse. Kui on vaja sellist regulatsiooni, siis võib selle võtta kokku ühe lausega kohtu esimehe sätte juures, kus oleks öeldud, et kohtu esimees võib endale määrata üks või kaks aseesimeest. Ei ole vaja üle mõelda. See sama töögrupp võiks võtta ette ka selle aseesimehe sätte.

Kui töögrupp on lõpetanud, siis seda eelnõu lõppvarianti, enne kui ta läheb kooskõlastamisele, oleks vaja mitteformaalselt arutada ka Riigikohtu üldkogus, kuna Riigikohtu üldkogu peab tegema presidendile ettepaneku asenduskohtunike ametisse nimetamiseks ja teadmata selle kõrge kogu seisukohta, võib tekkida ühel hetkel vaidlus põhiseaduspärasuse üle.

Otsus: KHN-i liikmed avaldavad arvamust kohtute seaduse eelnõu kavandi suhtes. KHN teeb ettepaneku moodustada töörühm, kuhu kuuluksid mh KHN-i liikmed ja mis hakkaks tegelema kohtute seaduse eelnõuga (asenduskohtunik ja aseesimees). KHN soovib arutada eelnõu märtsikuisel istungil.

Lahkub Hans Moks.

8. Vanade asjade aruandlus – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Külli Luha

Luha: See on informatiivne päevakorrapunkt – KHN-i teavitamine vanadest lahendamata asjadest. Eelnevatel aastatel olen teinud suulise ettekande, kuid sellel aastal tegin kirjaliku ülevaate ja aruandluse lõpptulemus on kajastatud tabelites. Pilt on tegelikult päris ilus ja väga suuri probleeme ei ole. Üle kaheaastaseid asju ei ole kohtutes ülemäära palju. Soovunelm muidugi on, et neid oleks null, kuid seda ei saavuta me tõenäoliselt kunagi. Seda saan ma kinnitada, et töö vanade asjadega käib kõikides kohtutes väga tõsiselt, st esimees analüütiku vahendusel jälgib pidevalt pikaleveninud menetluste kulgemist. Sellel aastal on kohtu esimeeste ja kohtunike vahelised dialoogid olnud väga sisulised. Olen nõus, et kohtunikke ei huvita need punktid ja pulgad, ja tegelikult ei peagi huvitama, see aruandlus ongi töövahend kohtu esimehele. Juhin tähelepanu viimasele joonisele, kus on aastane dünaamika. Kui 2015. aasta alguses olid ca 350 asja, mis olid üle kahe aasta menetluses, siis prognoositavalt on see 2016. aasta alguses 70 asja vähem, ka kriminaalmenetluses on vähem, kuid haldusasju on kahjuks ikka sama palju. Kui vaadata, mis asjad need on, siis haldusasjades need ongi keskmisest keerukamad asjad ja seal on peatatud asjade osakaal oluliselt suurem kui näiteks tsiviilasjades. Eesmärk ongi informeerida, et kõik teaksid, milline on vanade asjade aktuaalne seis.

Saarmets: Memos olid tsiviil- ja kriminaalasjadel ka protsendid, kuid haldusasjadel ei olnud. See number ei anna ise mingit ülevaadet. Kas sa oskad need protsendid haldusasjade kohta öelda?

Luha: Täpselt ei oska öelda aga umbes 5%.

Saarmets: Võib-olla oleks hea kui ei oleks ainult numbrid, vaid ka mingisugune proportsioon.

Luha: Kui KHN-ile sobib, siis võiksin koostada ka järgmine aasta tabelid ja see võiks olla kirjalik päevakorrapunkt.

Pikamäe: Seis on üsna hea ja meil ei ole üldiselt vanade asjadega probleemi.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

Lahkub Nele Parrest.

9. Kohtute infosüsteemi ühtse täitmise põhimõtete esimese osa heakskiitmine – KS § 41 lg 3 p 4 Justiitsministeerium, Külli Luha

Luha: Käesoleva dokumendi koostamise tingis praktiline vajadus. Iseenesest ei ole tegemist millegi uue või ennekuulmatuga, kuna juba eelmise infosüsteemi ajal olid teatud teemad, mille ühtseks kajastamiseks KIS-s oli esimeeste tasandil kokku lepitud sellekohased põhimõtted. Nüüd on neid oluliselt täiendatud ja kogutud ühtsesse dokumenti. Üks asi on kohtute infosüsteemi tavapärase täitmisjuhend, kus on öeldud, kuhu peab „linnukese“ tegema jne, kuid praktika on näidanud, et sellest jääb väheks. Siin selles dokumendis leidsid kajastatust kohtu esimeeste omavahelised sõlmitud kokkulepped, mis tehti kohtujuhtide nõupäeval ning mis ühtlustavad erinevate kohtute tööpraktikaid. Praegune kohtute infosüsteem on olnud oluliselt mahukam kui eelmine. Põhimõtteid on kirja saanud täiendatud reeglistik, mis peaks võimaldama selle, et Virus ja Võrus saadakse ühesugustest asjadest ühtmoodi aru, st kuidas mingisuguseid asju KIS-s kajastatakse ning kuidas nendega kohtuinfosüsteemis toimetatakse. Samuti on oluline, et kohtunike töökoormus saaks ühtlasemalt kajastatud, st et asju registreeritaks ühte moodi, et töökoormuspunkte saaks jagada ühtmoodi ning et seeläbi muutuks ka statistika läbipaistvamaks. Miks esimene peatükk? Järgmised peatükid on tehnilisemad ja ennekõike täiendavad kantselei tööd, seega pole üldse kindel, et tekib vajadus järgmiste osade nii põhjalikeks aruteludeks. Kogu dokument on ca 30 lehekülge, juba seetõttu oli mõistlik seda osadeks jagada, et midagi olulist kahe silma vahele ei jääks. Lõpetukse soovin toonitada, et see pole kivisse raiutud, vaid selle dokumendi saatus on olla ajas muutuv ja täienev, vaid sellisel juhul on temast tegelikult kasu. Paluksin ka KHN-i poolseid täiendusi ja ettepanekuid.

Pikamäe: Eesmärk on see, et kõik saaksid aru, kuidas kohtute infosüsteemi täita?

Luha: Jah.

Saarmets: Ettepanekuid te ei saanud arvatavasti sellepärast, et need põhimõtted on nii tehnilised. Õige on see, et ühtlustamine toimub. Kas kohtute infosüsteemi täitmise juhend on ka olemas?

Luha: Jah, on. Ma ei tea, mis seisus see on, kuid praegune dokument sisaldab olulisi kokkuleppeid lisaks sellele algsele kohtute infosüsteemi täitmise juhendile.

Kiidjärv: Meie nõupidamisel öeldi, et selline dokument on olemas ja kui hakkasin uurima, siis tuli välja, et kohtunikele tegelikult seda dokumenti ei edastatud. Keeleliselt peaks selle tänase dokumendi üle vaatama. Punkt 1.6.1 ja 1.6.3. „Kui kohtuasi suunatakse ühest maakohtust teise või ühest halduskohtust teise, siis on kohtualluvuse määrus kohtu lahendavaks lahendiks ja teises kohtus luuakse uus menetlus samas kohtuasjas.“ See on arusaadav. Aga kui loeme punkti 1.6.3., mis ütleb, et „Menetluse suunamisel teise kohtumajja tühistatakse menetlusse andmine selliselt nagu kohtunike poleks antud asja määratud“. Ma ei saa sellest aru?

Luha: See on asjade suunamine kohtumajade vahel ühe kohtu sees, mitte kohtualluvuse küsimus.

Kiidjärv: Kas see tähendab seda, et kui mina saadan asja Tartu kohtumajast Võru kohtumajja vastavalt kohtualluvuse sättele, siis mina ja minu kohtujurist ei olegi tööd teinud?

Luha: Need täpsed punktisõnastused panime paika kohtunike töökoormusmetoodika seminaril, mis toimus sügisel Narva-Jõesuus, kus sa ka ise osalesid. Töörühmas oli selline seisukoht, et kui ühest

kohtumajast saadetakse asi edasi teise kohtumajja, siis tehakse menetluse suunamise toiming ja kohtunikule, kes suunab ei arvestata töökoormuspunkte.

Kiidjärv: See tähendab seda, et selle kohtuniku töö, kes suunas asja Tartust Võrru, on null ja punkti saab hoopis teine kohtunik.

Luha: Jah, niisugune oli töökoormusega tegeleva töörühma otsus. Kui kohtunik ei ole kohe alguses aru saanud, et asi ei pea olema tema pädevuses, selle eest punkti ei saa. Kordan, et see majade vaheline suunamine ühe kohtu sees ei ole kohtualluvuse küsimus.

Kiidjärv: Kohtunikud palusid mul selle küsimuse esitada.

Siigur: Mõte ongi selles, et kui asi antakse kohtu alluvuse sätete alusel üle teisele kohtule, siis tehakse alluvuse määrus ja kohtunik saab oma töö eest punkti kirja. Seadus ei näe ette võimalust kohtumajade vahel alluvuse sätte alusel asju üle anda. Meil on nii, et kui näiteks asi, mis tuleb istumisele Pärnus on jagatud Tallinna kohtunikule, siis ta istub selle Pärnus ära.

Luha: Kohtualluvus on esimene asi, mida kohtunik kontrollib ja seega ei saa seal olla väga palju eelnevat tööd.

Pikamäe: Punktil on oma sisuline põhjendus täiesti olemas. Olen täiesti nõus sellega, et kohtumajade vahelisi vaidlusi ei saa kohtualluvuse korras lahendada. On olnud praktiline juhus, kus Riigikohtu esimehel on palutud otsustada kohtumajade vaheline kohtualluvuse küsimus, kuid Riigikohtu esimehe vastus sellele on olnud, et Riigikohtu esimees selles küsimuses ei sekku. Siin on esimene osa, kuid palju neid osasid on?

Luha: Ideaalis on ta kavas liita statistikametoodikaga. See tänane dokument on selles suhtes oluline, et seda kohtud juba ootavad ja tahaksid selle järgi toimida. Dokument on oluline asjade jagamisel ja üldkogudele tööjaotusplaanide tegemisel, mistõttu tulime selle esimese osaga eraldi praegu KHN-i. Nagu ma eelnevalt ütlesin, ma ei oska praegu öelda, kas dokumendi järgmised osad KHN jõuavad või saame nendele eelnevalt piisavalt legitiimsust. Need osad ei ole nii probleemsed ja need ei ole otseselt seotud statistika ja tööjaotuskavadega.

Loide: Edaspidi kui me neid projekte teeme või hakatakse uut töörühma kokku panema, siis võiks töörühma kaasata ka kohtunikke.

Luha: Seda ettepanekut oleme me ka rakendanud. See dokument tekkis suvel erinevate inimeste koostöös. Kahepäevasel seminaril, mis meil oli töökoormusmetoodika ja statistika metoodika töörühmadega, arutasime seda esimest korda ja saime sisendi ning kohtujuhtide nõupäeval arutasime neid põhimõtteid uuesti ja ühtlustasime neid. Ühesõnaga, see dokument on olnud kohtusüsteemis aruteluobjektiks viimase poole aasta jooksul.

Pappel: Meil on üks probleem seoses praeguse kohtute infosüsteemiga, mis on tekitanud meie kohtunikes pahameelt. Kui kohtute infosüsteem lööb kohtunikule ette tema koondaruande, kus on näha, mis asju ta on menetlenud, siis seal on ka üks veerg, mille pealkirjaks on „Riigikohtult uueks arutamiseks tulnud asjad“. Nende all kajastab koondaruanne ka selliseid asju, mis on mõne teise kohtuniku menetluses jõudnud Riigikohtusse näiteks määruskaebusena. Kui sisuline asi on tulnud konkreetsele kohtunikule, siis süsteem näitab nagu oleks tegemist tema mõne varasema asjaga, mis on käinud Riigikohtust läbi, kuid tegelikult see ei ole nii.

Luha: See on infosüsteemis kuvatav menetlusstatistika, mis ei näita lahendatud asju vaid neid asju, mis on tänase päeva seisuga kohtul menetluses. See on ennekõike abivahend kohtunikule. Esimeses etapis ei olnud kohtute infosüsteemi arendused selles staadiumis, et oleks õnnestunud kõrgemaastme kohtust tagasi tulnud asju korrektselt näidata. Te näetegi praegu neid ebakorrektsed lahendusi. Lähiajal, võimalik, et veel selle aasta jooksul peaks meie arendaja selle probleemi ära lahendama.

Viiakse läbi hääletus kohtute infosüsteemi ühtse täitmise põhimõtete esimese osa heakskiitmise osas.

Poolt: 11

Vastu: 0
Erapooletuid: 0

KHN kiidab heaks kohtute infosüsteemi ühtse täitmise põhimõtete esimese osa.

Otsus: KHN kiidab heaks kohtute infosüsteemi ühtse täitmise põhimõtete esimese osa.

10. Tartu ja Tallinna Ringkonnakohtu struktuurimuudatused – KS § 41 lg 1 p 2 –
Justiitsministeerium, Siret Jürgenson

Pikamäe: Tänane kohtute seadus ütleb, et KHN peab kohtute struktuuri puudutavaid küsimusi käsitlema, kuid arvan, et selles osas võiks KHN-i pädevust vähendada.

Jürgenson: Aja kokkuhoiu mõttes ei hakka ma ette lugema memo, kuna seal on konkreetselt kirjas, milliseks struktuur Tallinna ja Tartu Ringkonnakohtus kujuneks. Ringkonnakohtud ise on avaldanud arvamust, et struktuur võiks rohkem vastata nende vajadustele. Üks põhjus struktuuri muutmiseks on see, et alates 1. aprillist 2016 koondatakse kohtusüsteemis kõik pressiesindajad ühtse juhtimise alla ja moodustatakse ühtne avalike suhete teenistus, mis hakkab kuuluma Tallinna Ringkonnakohtu alla. Struktuurimuudatus on seotud ka esimese ja teise astme kohtute teenistuskohdade liigitamise korruga, mille lisas 2 on välja toodud näidisenäidetena ka struktuuriüksuste loetelu. Peame järgima ministri käskkirja ja oleme teinud muudatused ka selles lisas.

Kerstna-Vaks: Mina olen seda struktuuri muudatust ise taotlenud.

Reinola: Oleme seda arutanud kohtujuhtide nõupäeval.

Pikamäe: Teen ettepaneku anda nõusolek Tallinna ja Tartu ringkonnakohtute struktuuride muutmiseks.

Viiakse läbi hääletus Tartu ja Tallinna Ringkonnakohtu struktuuride muutmiseks nõusoleku andmise osas.

Poolt: 11
Vastu: 0
Erapooletuid: 0

KHN annab nõusoleku Tartu ja Tallinna Ringkonnakohtu struktuuride muutmiseks.

Otsus: KHN annab nõusoleku Tartu ja Tallinna Ringkonnakohtu struktuuride muutmiseks.

11. Aumärgi „Teravaim sulg“ väljaandva komisjoni ettepanek – KS § 41 lg 3 p 4 – Aumärgi „Teravaim sulg“ väljaandmist otsustava komisjon

Pikamäe: Meie kohtusüsteemi iga-aastase kohtunike täiskogul väljaantava auhinna „Teravaim sulg“ statuudi, on kinnitanud kohtute haldamise nõukoda. „Teravaima sule“ komisjoni esimees Peeter Jerofejev on komisjoni nimel teinud ettepaneku seda statuuti muuta lähtuvalt sellest arusaamast, et alates tõhusama õigusemõistmise projekti käivitumisest on igal kohtunikul oma kohtujurist, kellel on muuhulgas pädevus valmistada ette kohtuotsuse projekt ehk siis kohtuotsuseid sisuliselt kirjutada. Eeltoodud põhjusel ei ole auhinna „Teravaim sulg“ peamine idee – tunnustada parimaid lahendite põhjendajaid – enam tänapäeval adekvaatselt teostatav, kuna kohtulahendi sisuline autor võib olla hoopis kohtujurist, kes on selle kohtuniku juhendamise all koostanud. Seetõttu on teinud komisjon ettepaneku sellisel kujul selle auhinna väljaandmine lõpetada või kujundada auhind ümber ja selle ümberkujundamise kohta on meil materjalidena esitatud uus aumärgi statuudi projekt.

Mina arvan, et Peeter Jerofejevi jutus on oma tõetera. Peeter Jerofejev on väljendanud raskust seoses auhinna andmise otsustusprotsessiga ning auhinna andmine on tekitanud kohtunikukonnas küsimusi. Seetõttu tundub mulle, et meil on otsustamiseks kolm varianti. Esimene variant on see, et KHN ei pea komisjoni nurinat õigeks ja vaatamata sellele, et kohtulahendeid võib kirjutada ka kohtujurist, on see tegelikkuses ikkagi omistatav menetlusgrupile kui tervikule, mille moodustab täna kohtunik, kohtujurist ja kohtuistungisekretär ning auhinna kohtunikule andmine on sümbolne, kuna tegelikult võtab selle

vastu menetlusgrupp tervikuna. Seega üks variant on mitte midagi muuta. Teine variant on öelda, et kolleegid ei tunnustata ja tunnustame statuudi kehtetuks ja midagi asemele ka ei sea. Kolmas variant on statuuti muuta ja kehtestada see uuendatud kujul nii nagu on välja pakutud.

Saarmets: Minu jaoks ei ole siin probleemi. Haldusasjades on inimesi vähe ja varsti peaks hakkama mõnele inimesele seda auhinda juba teist korda andma. Vahepeal oli juhatuse poolt idee, et kirjutame kirja auhinda väljaandvale komisjonile, et mis alustel nad auhinda välja annavad. Nendest lahenditest saab siis õppida, et kuidas võimalikult häid otsuseid kirjutada. Esitatakse tavaliselt need kohtunikud, kes on teinud aasta jooksul asjalikku tööd ja ei otsita otseselt kellegi kohtulahendeid vaatamiseks välja. See, kes täpselt kohtuotsuse kirjutab ja kas see on kohtunikule omistatav, on küsitav ja mina pooldaksin ka seda varianti, et anname lihtsalt toimetajatele kohtunikele aumärgi. Mõned kolleegid ei toeta üldse mingisuguste auhindade jagamist, kuid mina arvan, et kohtunikke võiks ikkagi tunnustada. Muid võimalusi kohtunike tunnustamiseks nagunii ei ole. Seega mina pooldan seda, et muuta statuuti ja nimetada aumärk ümber.

Kiidjärv: Mina ei oska midagi arvata. Siis, kui see vastu võeti, siis tundus see juba natukene imelik. Alguse sai see sellest, et Eesti kohtunikke üldse kuidagi ei tunnustatud. Kui vaadata puhtalt seda ettepanekut, mis Peeter Jerofejev on välja toonud, ja kui statuut sellel eesmärgil ära kaotada, siis mõned kolleegid tunneksid ennast väga puudutatuna, kui kõrge kohtunik ja komisjoni esimees väidab, et ta ei saa aru, kes kirjutab kohtuotsuse. Mina arvan, et mingisugune tunnustus võiks ikkagi olla. Mina pooldaksin ikkagi kolmandat varianti, et midagi võiks olla, kuid ma ei ole kindel, kas see peaks olema see väljapakutud auhind. Samuti ei saa ma aru, miks selle küsimusega peab tegelema KHN?

Kerstna-Vaks: Kes siis sellega tegelema peaks?

Kiidjärv: Ma ei tea.

Kerstna-Vaks: Mind hämmastab natukene selle probleemiga tegelemise ajastatus. Komisjon peaks praegu tegelema kandidaatide otsingutega, mitte auhinna ära kaotamisega. Nad peaksid ikkagi tegelema statuudi väljaandmisega niikaua, kui seda pole kehtetuks tunnistatud. Kohtunikud jagunevad kaheks, kellest ühed arvavad, et tunnustamine on vajalik. Ja mõned kolleegid ütlevad, et igasugused tunnustused on jama ja need tuleks ära kaotada. Meie istume igal aastal ümber laua, arutame teema läbi ja esitame korralikud kandidaadid ning viimasel kahel aastal on meie kandidaat saanud ka auhinna. Me teame täpselt, keda me esitame ja need kohtunikud on saanud selle auhinna ja tunnevad selle üle uhkust. See sulg loodi esimese astme kohtunikule, kes ei istu kõigis komisjonides, vaid teeb lihtsalt oma tööd. Uut statuuti keegi nii kiiresti välja ei mõtle ja ei teosta ning seega tuleks see auhind veebruaris välja anda ja siis peale seda võib mõelda auhinna ümberkujundamisele.

Pappel: Mina mäletan ka, kui see „Terava sule“ auhind sai loodud. Märk Rask käis selle idee välja seetõttu, et paljudel kohtunikel ei ole võimalik jõuda esimese astme kohtust kaugemale ja et meil oleks siis mingisugune viis, kuidas neid saaks tunnustada. Kohtujuristide tulekuga on tõepoolest tekkinud selline olukord, kus näiteks meie Tartu Ringkonnakohtu halduskolleegiumis vaatame, et mõne kohtuniku lahendid, eriti Jõhvis, on väga heaks läinud ja kvaliteet on tunduvalt tõusnud. Samuti on olnud lahendeid, kus tekib küsimus, kas lahendi on kirjutanud kohtunik ise või on ta lasknud selle kohtujuristil teha, kuna tavaliselt kohtunik nii kirjutanud ei ole. Siin on probleem ja ma toetan Peeter Jerofejevi ideed, et arvestades muutuvaid olusid, võiks vaadata muu tunnustuse poole.

Eerik: Mina olen kolmanda variandi poolt.

Pärsimägi: Mina kaldun Kersti Kerstna-Vaksaga peaaegu nõustuma. Minu meelest on see kadedusest kantud, et miks mõni kohtunik pole auhinda saanud ja miks teine sai ning siis kahtlemine, et keegi teine kirjutab kohtuotsuse. See on hea märk, et inimesed soovivad seda auhinda saada ja selle ümber on teatav konflikt. Mulle meeldis see, et auhind on esimese astmega piirduv ja tunnustatakse põhitöö tegijaid. Võiks ju tunnustada kolleegi, kes õigust hästi mõistab. Minule meeldiks kui mingisugune tunnustus jääks alles. See, kas muuta auhinna statuuti või mitte, on komisjoni ülesanne, mitte KHN-i ülesanne. Kui see oleks KHN-i otsustada, siis peaks mõtlema, kas tunnustada neid, kes on aktiivsed väljaspoolses tegevuses ehk näiteks õppetöös või neid, kes on oma igapäevatoos kohtunikuna tolnud.

Pilving: Paremat alternatiivi ei ole ja mina jääksin senise auhinna juurde. Kohtujuristi probleemi saab komisjon ära tunda, vesteldes kohtu esimehega, kuna need asjad on nagunii teada.

Laanet: Kõik need motivatsioonielemendid, mis ei nõua kümneid tuhandeid eurosid, tuleks kindlasti ära kasutada ja see auhind on kindlasti üks nendest. Auhind tuleks veebruaris välja anda ja peale seda uus lähenemine kujundada.

Vitsut: Inimeste tunnustamine on igal juhul vajalik. Parem midagi kui mitte midagi. Kui ei olda rahul sellega, mis on, siis tasuks proovida midagi uut välja mõelda, kuid ma ei arva, et KHN seda peaks välja mõtlema.

Vallikivi: Olen nõus Riigikogu liimetega, et kõik pehmed stimuleerimisvahendid tuleb ära kasutada. Inimestele kiitus meeldib ja kui see on õiglaselt antud, siis seda tuleks igal juhul kasutada. Meile advokatuuri juhatuses meeldib väga avaldada arvamust „Terava sule“ kandidaatide suhtes ja need arvamused on ka täppi läinud. Arvan, et statuuti muuta nii kiirelt ei saa ja seega tuleks seekord veel jääda selle auhinna juurde. Oluline on kindlasti esimese astme kohtunike tunnustamine ja võib-olla peaks seda laiendama ja tunnustama parimat noorkohtuniku. Meie anname oma organisatsioonile välja 3 auhinda aastas – organisatsioonile panustamine, ühiskondlik aktiivsus ja kutseoskused.

Siigur: Mina neid ordeneid pole kunagi sallinud ja minul oleks hea meel, kui need ära kaoksid.

Loide: Mina toetan auhinna väljaandmise jätkamist. Viimased kohtunikud, kes Tartu Maakohtust auhinna said, on küll igati seda väärt.

Reinola: Mina toetan auhinna väljaandmise jätkamist. Niikaua, kui see pole oma aktuaalsust kaotanud, siis võiks ikkagi edasi anda.

Saar: Arvan, et need põhilised olukorrad, kus kohtujurist on otsuse kvaliteeti oluliselt mõjutanud, on teada.

Pikamäe. Tundub, et meil on konsensus selles, et auhind tuleb seekord veel välja anda. Tuleme selle teema juurde tagasi järgmise aasta märtsikuus, kuna praegu on see jäänud viimasele hetkele. Konsensus on ka selles osas olemas, et mingi auhind peaks olema.

Otsus: **KHN otsustab, et auhinda „Teravaim sulg“ antakse välja ka 2016. aastal. Märtsikuisel KHN-is arutatakse aumärgi statuudi võimalikku muutmist.**

Lahkub Lavly Perling.

12. Ülevaade KHN-i otsuste tabelis kajastuvatest pooleliolevatest teemadest – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Justiitsministeerium, Rasmus Karja; Riigikohus, Liis Lindström

Karja: Kohtunikuks saamise eelnõu ja esimeeste valimine mujalt kohtutest. Esimeeste valimise eelnõu on valmis ja ootab seda, et valmiks ka kohtunikuks saamise eelnõu, mis on läbinud välise kooskõlastusringi. Siis saadame need koos valitsusse. Justiitsministeeriumil on eesmärk vähendada õigusloome hulka ja seetõttu on meie soov, et kohtute seadus saab muudetud ühe komplekse seadusega. Meie prognooside kohaselt jõustuvad need 1. juulil 2016. aastal.

Aina suurenev mure on Viru Maakohtu täitmata kohtunike kohtadega, kus on olukord viimastel kuudel veel hullemaks läinud. Kohtunikud on pensioneerunud ja ka ise lahkunud. Selle probleemiga tuleb kindlasti tegeleda mitte ainult Justiitsministeeriumi tasemel, vaid seda peaks ka laiemalt vaatama. Meie oma talituses pöörame sellele järgmise aasta esimeses pooles väga palju tähelepanu, et Viru Maakohtus saaksid kohad täidetud, kuna minu prognooside kohaselt võib seal järgmise aasta lõpuks olla 7 täitmata kohtuniku kohta koos lapsehoolduspuhkuse olijatega.

Noorkohtunike mentorite süsteem on kohtunikuks saamise eelnõusse sisse kirjutatud ja kõigi eelduste kohaselt 1. juulil 2016. aastast tuleb kõigile esimese astme kohtu noorkohtunikele määrata mentor. Mentorile on ettenähtud ka lisatasu.

Kriminaalpoliitika osakonnale olen meenutanud probleemi, mille Tartu Maakohus on korduvalt esile toonud, et kriminaalasjades ei ole võimalik lõpetada ära asju, kus isik on vangis või kadunud ja karistus ei aegu. Kriminaalpoliitika osakond lubas selle probleemiga 2016. aastal eelnõude raames tegeleda.

Tartu Maakohtu eestvedamisel oleme eelnõusse lisanud selle, et kohtujuriste oleks kohtusüsteemi sees võimalik lihtsamalt liigutada.

Erinevate vastuolude tõttu töögrupi liikmete vahel ei jõudnud sellesse KHN-i kohtunike töökoormuspunktide kokkulepped, kuid loodan, et märtsikuissele istungile saame tuua juba lõplikult kokkulepitud töökoormuspunktid.

Laanet: Ärge määrake mentorit vaid juhendaja.

Pikamäe: Eelnõus vist ongi juhendaja?

Karja: Jah.

Pikamäe: See, mis Rasmus Karja räägib Viru Maakohtu kohta on õige. Täna hommikul kohtusin Viru Maakohtu esimehe Anne Palmistega ja olukord Viru Maakohtus on läinud vahepeal kriitilisemaks. President vabastas ametist kohtunik J. Külaotsa tervislikel põhjustel, mis tähendab seda, et Narvas on üks kohtuniku koht lisaks vakantseks jäänud. Arvestades KHN-i otsust, siis kaks kohta liigutati Viru Maakohtust ära – üks Tallinna Ringkonnakohtusse ja teine Tartu Ringkonnakohtusse. Seetõttu tuleks J. Külaotsast vabanenud koht kohe välja kuulutada. Märtsikuisel KHN-is tuleks tagasi tulla selle juurde, milles me ka kokku leppisime, et see koht, mis liikus ühte ringkonnakohtusse, on selgelt tingimuslik ja selle koha täitmise juurde tullakse tagasi. J. Külaotsa ära liikumine tähendab ka seda, et tema asjad tuleb ümber jagada.

Kerstna-Vaks: Leppisime kokku, et koha äravõtmise juurde tuleme tagasi siis, kui kõik teised vabad kohad on Viru Maakohtus täidetud.

Luha: Lubasime selle teema juures vaadata kohtute üldist töökoormust ja siis kohtuniku kohtade jaotamise teemat uuesti arutada.

Lindström: Kas olete nõus, et võtame nimekirjast välja kohtunikuks saamise korralduse analüüsi, kohtu esimeeste valimise kõigi kohtunike hulgast ja kohtujuristide küsimuse?

Pikamäe: Arvan, et need võib maha võtta, kuna need teemad on eelnõudes ja edasi liikumas.

Vallikivi: Pooleliolevate teemade tabelis ei ole kirjas turvakontrolli probleemi.

Karja: See on kõige viimane ja see on tegelikult tabelis olemas. Selle sama kohtukordnike teema juures me analüüsisime ka kohtutes olevat turvakontseptsiooni.

Otsus: KHN võtab informatsiooni teadmiseks.

13. Info 2016. aasta kohtunike täiskogust – KS § 41 lg 3 p 4 alusel – Riigikohtu esimees Priit Pikamäe

Pikamäe: Kohtunike täiskogu toimub 12. veebruaril Tallinnas Kultuurikatlas. Kõige olulisem muudatus on see, et traditsiooniline Riigikohtu esimehe vastuvõtt toimub sama päeva õhtul. Kogunemine on hommikul Kultuurikatlas, kus on istung ja selle järel on vaba aeg ning siis Riigikohtu esimehe vastuvõtt. Järgmisel aastal täitub 15 aastat kohtunike omavalitsusorganite sisseseadmisesest. Täiskogu võiks olla ühteaegu tagasivaatav ja retrospektiivselt hinnata täna kehtivat kohtute seadust ja seda millisel määral on õnnestunud eesmärgid saavutada. Ja arvestades õhus olevaid põhimõttelisi muudatusi võiks vaadata tulevikku – milline võiks olla kohtusüsteem näites 10-15 aasta pärast. Kohtunike täiskogu eelteade läks välja täna hommikul.

Järgmise aasta KHN-i istungid 11. märts, 27. mai, 30. september, 9. detsember.

Istungi lõpp 11.12.2015. a kell 16.55

/allkirjastatud digitaalselt/

Priit Pikamäe
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Aliis Pihkva
Protokollija